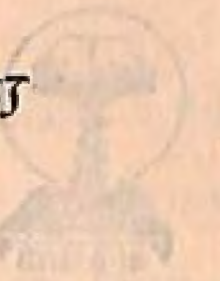

ਸ੍ਰੀਮਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਆਹਿੰਦ੍ਰ

ਸ੍ਰੀਮਤਿ ਨਾਮ ਰਵਾ

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য

শ্রীজ্ঞান নাথ বৰা

বাণী প্রকাশ মন্দিৰ

পাঠশালা আৰু গুৱাহাটী

প্ৰকাশক :

শ্ৰীঅম্বিকাপদ চৌধুৰী

বাণী প্ৰকাশ মন্দিৰ

পাঠশালা

কামৰূপ

শাখা :

পাণ বজাৰ

গুৱাহাটী

প্ৰচ্ছদ পট :

শ্ৰীহেমন্ত মিশ্ৰ

ছপা :

শ্ৰীদিগেন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য

স্পিডি প্ৰিণ্টিং

১৩৮ কৰ্ণৱালিচ ষ্ট্ৰীট

কলিকতা—৬

প্ৰথম সংস্কৰণ

বহাগ, ১৮৮৩ শক

বেচ এটকা মাথোন ।

॥ পাতনি ॥

ইংৰাজৰ দিনত আমাৰ আধুনিক সাহিত্যৰ কেনেকৈ উৎপত্তি হ'ল, তাৰ বিৱৰণ এই পুথিত নাই। ইয়াৰ ৰূপ, ইয়াৰ লক্ষণ, ইয়াৰ ভাৱ, ইয়াৰ ব্যাকৰণ একোৰেই আমি আলোচনা কৰা নাই। আমি মাথোন বৰ্তমান আমাৰ সাহিত্যই আধুনিক জগতত কেনেকৈ তিষ্ঠিব পাৰিব, আৰু উদগতি সাধন কৰিব পাৰিব তাৰ কেতবোৰ উপায়লৈ আঙুলিয়াইছোঁ। বহুত দিনৰপৰা এই উপায়বোৰ বাইজৰ আগত নিবেদন কৰিবলৈ মনত বৰ ইচ্ছা আছিল। আজি অৱধি আমি সেইবোৰ আলোচনা কৰিবলৈ সূচল পোৱা নাই। চাওঁতে চাওঁতে বুঢ়াকাল আহি পালে। দিনকদিনে মৰণৰ ওচৰ চাপিছোঁ। জানোচা আমাৰ মনৰ কথাবোৰ মনতেই লয় পায় এই আশঙ্কা কৰি এই সৰু পুথিখনি ল'ৰালৰিকৈ বাইজৰ হাতত দিলোঁ।

বাইজে আমাৰ পুথিখনি নিঘিণাই এবাৰ পঢ়ি চালে পৰম সন্তোষ পাম। ইতি—

শ্ৰীজ্ঞান নাথ বৰা
গুৱাহাটী

[illegible]

॥ तिथि ॥

১০
 পদ্মসংহিতা
 পদ্মসংহিতা

॥ सूची ॥ गद्य साहित्य १

॥ সূচী ॥ গল্প সাহিত্য ৭

নিভাজ ভাষা ২৬

শ্রীযুক্ত অমল চন্দ্র দত্তের ভাষা প্রচারণা ২৯

জোনাকী যুগ ৪২

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ पद्य-साहित्य ॥

সকলো সাহিত্যত আবন্তনি যে কৰিতাবে হয় তাক নকৈ আলোচনা কৰা আৱশ্যক নাই। আমাৰ আধুনিক সাহিত্যলৈ চালেই তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। এতিয়ালৈকে আমাৰ ভাষাত যিমানবোৰ পুথি ওলাইছে, তাৰ সবহ ভাগ কৰিতাৰ পুথি। আমাৰ পুথিবোৰ চাৰি ভাগ কৰিলে তাৰ তিনি ভাগ কৰিতা, এভাগহে গদ্য হ'ব। আজিও কৰিতাৰ পুথি ওলাবই লাগিছে। আমাৰ আলোচনীবোৰত কৰিতা সম্পৰ্কেহে আলোচনা দেখোঁ। বিহগী কৰি আৰু ছুৰবা কৰি সম্পৰ্কে আলোচনা আজিও হ'ব লাগিছে। গদ্যৰচনা সম্পৰ্কে আলোচনা নাই বুলি কলেও অতিবঞ্জিত কৰা নহ'ব। জোনাকী যুগৰ খ্যাতিমন্ত্ৰ সাহিত্যিকসকলৰ গদ্যৰচনা সম্পৰ্কে লিখা প্ৰবন্ধ বা পুথি যে অতিশয় তাকৰ তাক সকলোৱে স্বীকাৰ কৰিব।

এইবোৰ দেখি বোধ হয় আমি এতিয়াও পঢ় যুগতেই আছোঁ, গঢ় যুগত ভৰি দিয়া নাই। জগতৰ আন উন্নত সাহিত্যলৈ চালে দেখা যায় যে সেইবোৰৰ পঢ় পুথি নিতৌ কমি গৈছে, গঢ়ৰ পুথি বাঢ়িব লাগিছে। বৰ্তমান ইংৰাজী সাহিত্যত কৱিতা পুথিতকৈ গঢ়ৰ পুথি লক্ষ গুণে বহু।

ইমানবিলাক কৱিতাৰ পুথি লিখিও আমাৰ কোনো জন ভাৰত বিখ্যাত কৰি হব পৰা নাই। (জগত বিখ্যাত হোৱা দূৰৈৰ কথা) আচলতে আমাৰ কবি নাই। আমাৰ অন্তৰৰ সুখ-দুখ, হৰ্ষ-বিবাদ প্ৰকাশ কৰিবলৈ হলে আমি ইংৰাজী, সংস্কৃত বা বঙলা কৱিতা আজিও আওৰাওঁ। আমাৰ বচনাবোৰত কোনো কথা বুজাবলৈ কৱিতা উদ্ধৃত কৰিব লাগিলে ইংৰাজী, সংস্কৃত বা বঙলা কৱিতা উদ্ধৃত কৰোঁ। এইবোৰে প্ৰমাণ কৰে যে আমাৰ কৱিয়ে আমাৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাই। যদিও আমাৰ কৱিয়ে জগতৰ মহা মহা কৱিৰ নিচিনা হৃদয়-স্পৰ্শী মৌলিক ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব পৰা নাই তেওঁলোকে এটা মহৎ কাম কৰিছে। সেয়ে হৈছে কৱিতাৰ ভাষা। তেওঁলোকে আমাৰ ভাষাৰ কোমল, বিতোপন শব্দবোৰ বাছনি কৰি কৱিতাৰ ভাষা সৃষ্টি কৰিছে। এই ভাষা প্ৰয়োগ কৰি আজিও অসংখ্য কৱিতা বচনা কৰা হৈছে।

কৱিতাৰ ভাষা আৰু গঢ়ৰ ভাষা বেলেগ। কৱিৰ মনত যেতিয়া ভাৱৰ লহৰি উথলি উঠে, তেতিয়া আপোনা আপুনি মধুৰ শব্দ ওলায়। জোনাকী যুগৰ আবন্তনিত যিসকল কৱিয়ে কৱিতা বচনা কৰিছিল, যিসকলৰ যে কৱিতা আছিল তাৰ প্ৰমাণ তেওঁলোকৰ সুকীয়া ভাষাই। তেওঁলোকৰ শব্দৰ বন্ধাৰ আজিও আমাৰ

কাণত লাগি আছে। কৱিতাৰ ভাষা যেনেকৈ আপোনা আপুনি কৱিব মনৰপৰা উৎপত্তি হয়, ছন্দও তেনেকৈ উদ্ভৱ হয়। বাল্মীকিৰ মনৰ ভাৱৰপৰা কেনেকৈ অৰুণ পুৰাণ ছন্দ ওলাইছিল তাক সকলোৱে জানে। ভাৱেহে ছন্দ সৃষ্টি কৰে, ছন্দই ভাৱ সৃষ্টি নকৰে। যেতিয়া ন ন ভাৱে কৱিৰ মন আন্দোলিত কৰে, তেতিয়া সেই ভাৱবোৰ পুৰণি ছন্দৰ ভিতৰত আৱদ্ধ নাথাকি ন ন ছন্দৰ ভিতৰেদি ওলাই আহে। এই ৰীতি আদিৰেপৰা চলি আহিছে। ভাৱ আৰু ছন্দৰ যুগে যুগে পৰিবৰ্তন হব লাগিছে। মাধৱ কন্দলিৰ ছন্দবোৰৰ বাহিৰেও শঙ্কৰ-মাধৱে বহুত ন ছন্দ উলিয়াই পঢ় বচনা কৰিছে। ই স্বাভাৱিক। আধুনিক যুগতো অনেক কৱিয়ে ন ন ভাৱ, ন ন ছন্দত লিখি কৱিতাক নানা ৰূপে সজাই বমক-জমক কৰাই মানুহৰ মন মোহিত কৰিছে। ভাৱ আৰু ছন্দৰ মিল নহলে কৱিতাৰ স্বাভাৱিক সৌন্দৰ্য নাইকিয়া হয়। আমাৰ নতুন কৱিয়ে পুৰণি ছন্দবোৰ এৰি ন ন ছন্দত কৱিতা বচনা কৰি জগতৰ আধুনিক কৱিৰ পন্থা অৱলম্বন কৰিছে। আজি কালি আমাৰ আলোচনীবোৰত এনে ধৰণৰ ন ছন্দত লিখা বহুত কৱিতা ওলাইছে। এইটো শুভ লক্ষণ। ভাৱ আৰু ছন্দ মিলাই কৱিতা ৰচা বৰ টান কাম। বহুত কৱিয়ে যে ইয়াত কৃতকাৰ্য্য হব পৰা নাই তাৰ প্ৰমাণ তেওঁলোকৰ কৱিতাবোৰেই দিছে।

তেওঁলোকে নতুন ছন্দ গঢ়িছে সঁচা; কিন্তু সেই ছন্দক শুৱাই পৰা ভাৱ আৰু ভাষা দিব পৰা নাই। সেই গুণে তেওঁলোকৰ হাতত পৰি ভৱন মোহিনী কৱিতা কুৰূপা হৈছে,

গঢ়িত কৰিতা আগঢ়ি হৈছে। এই কাৰণে সেই কৰিসকল ইতিকিং বা বিদ্ৰোপৰ পাত্ৰ নহয়। তেওঁলোকে আমাৰ কৰিতাক আধুনিক যুগৰ বস্তু কৰিবলৈ অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছে। এদিন যে তেওঁলোক কৃতকাৰ্য্য হব অৰ্থাৎ নতুন ছন্দক গুৱাই পৰা ভাৱ আৰু ভাষা সৃষ্টি কৰিব পাৰিব, তাত কোনো সন্দেহ নাই।

এই যুগত জগতে কি পথেৰে গতি কৰিছে, তাক স্পষ্টকৈ দেখিলেহে কৰিয়ে মানৱৰ অন্তৰস্পৰ্শী কৰিতা ৰচিব পাৰিব। আজি বৈজ্ঞানিক আৱিষ্কাৰৰ ফলত মানৱে বিশ্বক নতুন চকুৰে চাইছে। চন্দ্ৰ-সূৰ্য্য-নক্ষত্ৰত নতুন তত্ত্ব পাইছে। চন্দ্ৰলোকলৈ যোৱা, গ্ৰহ-উপগ্ৰহৰ লগত সংযোগ স্থাপন কৰা সম্ভৱপৰ হৈ পৰিছে। কেৱল এয়ে নহয়, মৰ্ত্য-জগততো গিৰি-গুহা বননি-গছনি আদি প্ৰাকৃতিক বস্তুবোৰৰ আগৰ ৰূপ নাইকিয়া হৈছে। মানৱৰ সমাজৰো অদ্ভুত পৰিৱৰ্তন হৈছে। কৰিয়ে এই বিজ্ঞানৰ জিলিকণিত ৰিণিকি-ৰিণিকি দেখা বিশ্ব-ব্ৰহ্মাণ্ডত অবাধে বিচৰণ কৰি সত্যৰ সন্ধান কৰিব লাগিছে আৰু কৰিতা ৰচি মানৱক আধুনিক যুগবাণী শুনাইছে। আমাৰ নতুন কৰিয়ে এই পন্থা অৱলম্বন কৰি ন ছন্দত, ন ভাৱত কৰিতা ৰচিলে আমাৰ ভাষাৰ ফুলনি-খন জাতিৰ হব।

ইয়াতে এটা কথা বিশেষকৈ মন কৰিব লাগিব যে সেই পন্থা অৱলম্বন কৰোঁতে কৰিয়ে যেন আনক ছবছ অনুকৰণ নকৰে। জোনাকী যুগৰ আৰু তাৰ পৰৱৰ্তী কৰিসকলৰ অনেকে সেই কালৰ প্ৰসিদ্ধ বঙালী কৱিক ছবছ অনুকৰণ কৰি কৰিতা ৰচিছিল আৰু এতিয়াও কোনো কোনো কৰিয়ে তাকেই কৰিব লাগিছে। অনুকৰণ

কৰা সদায় গৰ্হিত কাম নহয়। কিছুমান কথাত এজনে আনজনক অনুকৰণ কৰিবই লাগিব। অনুকৰণ কৰোঁতেও নিজৰ মৌলিকত্ব প্ৰকাশ কৰিব পাৰি। ছজনৰ ভাৱ আৰু ছন্দৰ মিল হলেও ছয়োজনৰে মৌলিকত্ব ফুটি ওলাব পাৰে। ই নিজ প্ৰতিভাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। কোন কৰিয়ে আনক ছবছ অনুকৰণ কৰিছে আৰু কোন কৰিয়ে অনুকৰণ কৰিও নিজৰ মৌলিকত্ব প্ৰকাশ কৰিছে তাক পঢ়োঁতাই অপ্ৰয়াসে বুজিব পাৰে।

আমাৰ কৰিব কৰিতাত অসমৰ গিৰি-গুহা, নৈ-নলা, পৰ্বত-ভৈয়াম, কাঠনি-বননি আদি মন মোহা প্ৰাকৃতিক দৃশ্যবোৰ এনে ভাৱে ওলাব লাগে যাতে আমি চাই চাই চিৰকাল অপূৰ্ব আনন্দ পোওঁ। আমাৰ কৰিব কৰিতাত অসমৰ নব-নাৰীয়ে গ্ৰীষ্মকালৰ জহত গা-পোৰণিত গছৰ ছাঁত বা নৈৰ পাৰত কি দৰে জিৰনি লয়, বৰ্ষা কালত ধৰাসাৰ বৰষুণত নৈ-নলাই ওফুন্দি ফেনে-ফোটোকাৰে কি দৰে গাঁও-ভূঁই বুৰাই দিয়ে, শৰত কালত শুকুলা ডাৱৰবোৰে নীল আকাশত কি দৰে ওপঙি ফুৰে, হেমন্ত কালত নিয়ৰৰ টোপ-বোৰে সেউজীয়া ছুৱৰি পাতৰ ওপৰত পুৱাৰ ব'দকাঁচিয়লিত কি দৰে জিলিকি থাকে, শীত কালত ঘন কুঁৱলিয়ে চাৰিওদিশ আৱৰি ধৰি কি দৰে শীতৰ প্ৰকোপ বঢ়াই জীৱ-জন্তুক কঁপাই দিয়ে, বসন্ত কালত গছ-গছনিয়ে ন পাতেৰ ন ফুলেৰে ন সাজ পিন্ধি বতাহত কি দৰে হালিজালি নাচে আৰু কুলিয়ে কি দৰে সঘনে কুঁহ স্বৰেৰে গাঁও-ভূঁই ধ্বনিত কৰে তাক যেন ছবছ চকুৰ সমুখত দেখা পোওঁ আৰু ঋতু পৰিৱৰ্তন অনুভৱ কৰোঁ। আমাৰ কৰিব কৰিতা পঢ়ি যেন আমাৰ সমাজৰ ভিতৰত সোমাই কি দৰে লোকে সামাজিক

উৎসৱত আনন্দত বাউল হৈ কিবীলি মাৰে আৰু কি দৰে লোকে
 আপোন মানুহৰ বিচ্ছেদত শোকত বিহ্বল হৈ বিনাই বিনাই
 কান্দে তাক অনুভৱ কৰোঁ। আমাৰ কৱিতা পঢ়ি সংসাৰৰ
 অভিজ্ঞতাবে চালি জাৰি উলিওৱা সাৰ কথাবোৰ যেন শিকিবলৈ
 পাওঁ। আমাৰ কৱিতা পঢ়ি প্ৰাকৃতিক দৃশ্য আৰু মানৱ সমাজৰ
 আঁৰত লুকাই থকা চিহ্নস্বৰূপ সত্যৰ ৰূপ যেন দেখা পাওঁ। আমাৰ
 কৱিতা পঢ়ি চন্দ্ৰ-সূৰ্য্য-তৰাবৃন্দৰ মাজত ভ্ৰমি যেন সত্যৰ সন্ধান
 কৰিব পাৰোঁ। আমাৰ কৱিতা পঢ়ি অসীম আকাশৰ সীমা, যেন
 দেখা পাওঁ। আমাৰ কৱিতা পঢ়ি আমি যেন ক্ষুদ্ৰাতিক্ষুদ্ৰ হৈ
 অণু-পৰমাণুৰ ভিতৰত প্ৰবেশ কৰিব পাৰোঁ আৰু যেন আমি বিৰাট
 মূৰ্তি ধৰি বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডক আকোঁৱাল মাৰি ধৰিব পাৰোঁ।

॥ গদ্য-সাহিত্য ॥

কৱিতা ৰচনা কৰাতকৈ গদ্যৰচনা উজু, এই কথা সঁচা নহয়।
 আচল গদ্য ৰচনা কৰিবলৈ হলে কি কি গুণ লাগে তাক আলোচনা
 কৰা ইয়াত সম্ভৱ নহয়। আমাৰ ভাষাত গদ্য পুথিৰ সংখ্যা নিচেই
 তাকৰ। সেই গুণে অনেকে বাক্যবোৰ লিখিবলৈ শব্দ নাপায়।
 মুখেৰে বাক্য ওলায় সঁচা; কিন্তু তাক পৰিপাটিকৈ সজাই ভাৱ
 প্ৰকাশ কৰা টান। ভাৱ প্ৰকাশৰ কৃতকাৰ্য্যতা শব্দ বাছনিৰ
 ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। আপোনা আপুনি গজা বন ফুলবোৰ বাছি
 বাছি গাঁথিব জানিলে এধাৰ বিতোপন মালা হয়। যেয়ে সেই
 শব্দ গাঁথাৰ প্ৰণালী ভালকৈ জানে সেয়ে সুন্দৰ গদ্য লিখিব পাৰে।
 ই এটা মহৎ কৌশল। ডাঙৰ গদ্য-লিখকে এই কৌশলেৰে দেশীয়
 শব্দ আৰু কথাবোৰ সুন্দৰকৈ সজাই গদ্যত লয় সৃষ্টি কৰে। আজি
 কালি বহুত লিখকে অসমীয়া বাক্যবোৰ সজাই সুন্দৰ গদ্য

লিখিবলৈ পুৰুষাৰ্থ কৰিছে। আমাৰ গল্প-পুথিৰ সংখ্যা বঢ়াব পাৰিলেহে গল্প-বচনাৰ আটাইবোৰ প্ৰণালী আৰু কৌশল সকলোৱে দেখিব। আন আন চহকী সাহিত্যলৈ চালে দেখা যায় যে সবহভাগ লিখকে নানা বিধৰ গল্প বচনা কৰি হাজাৰ হাজাৰ পুথি লিখি গল্পত লয় সৃষ্টি কৰিব পাৰিছে, আৰু সেইবিলাকেৰে দেশত জ্ঞান বিস্তাৰ কৰিছে। বৰ্তমান আমাৰ যিসকল লিখক আছে, যিসকলে যত্ন কৰি গুৱলা গল্প বচনাৰ কৌশল আয়ত্ত কৰি বিবিধ বিষয়ৰ পুথি লিখিলে আমাৰ ভাষাৰ গছ জুপিয়ে ঠাল-ঠেঙুলি মেলি গোটেই দেশ শিপাব পাৰিব।

পুৰণি সাহিত্যৰপৰা আধুনিক সাহিত্যৰ উদ্ভৱ হৈছে। যিসকল মহা কৰিয়ে পুৰণি সাহিত্য গঢ়িছিল, যিসকল কৰিব গ্ৰন্থ-বাজি সমালোচনা কৰি এক শ্ৰেণী আধুনিক গল্প-সাহিত্য সৃষ্টি কৰিব পাৰি। জগতৰ আটাইবিলাক উন্নত সাহিত্যৰ পুৰণি কৰিব গ্ৰন্থ-সমালোচনাৰে আধুনিক গল্প-সাহিত্য সৃষ্টি কৰা দেখা যায়। আমিও আমাৰ পুৰণি কৰিব পুথিবোৰ সমালোচনা কৰি এক শ্ৰেণী আধুনিক গল্প-সাহিত্য গঢ়িব লাগিব।

আমাৰ ভাষা যে পুৰণি সাহিত্যৰে চহকী, তাক আলচ কৰাৰ আৱশ্যক নাই। প্ৰায় সকলো বিষয়তে অসংখ্য পুথি লিখা হৈছিল। আগৰ কৰিসকলে কেৱল বামাংগ, মহাভাৰত, ভাগৱত, পুৰাণ আদি সংস্কৃত গ্ৰন্থবাজি আমাৰ ভাষাত ভাঙনি কৰিয়েই ক্ষান্ত নাছিল, আয়ুৰ্বেদ, নিদান, নিত্যশাস্ত্ৰ, জ্যোতিষ, ইতিহাস, ভূগোল আদি নানান বিষয়ত শ শ পুথি লিখি শদিয়াবপৰা বংপুৰলৈ গোটেই কামৰূপত বিতৰণ কৰিছিল। আজিও সেইবোৰ পুথি

সিঁচৰতি হৈ পৰি আছে, কিছুমান অৱশ্যে কালৰ গৰ্ভত লয় পাইছে। বৰ্তমান যিবিলাক পুৰণি পুথি আমাৰ মানুহৰ ঘৰে ঘৰে আছে, সেই-বিলাকৰ সংখ্যা ললে কেবা হাজাৰো যে হব, তাত কোনো সন্দেহ নাই।

এই পুৰণি সাহিত্যই আমাৰ ভাষাৰ ভেটি ইমান শকতকৈ গঢ়িছে যে অতদিনৰ ভয়ঙ্কৰ ঢৌ-ঢোলোকনিতো ই খহি পৰা নাই। প্ৰায় পাঁচশ বছৰৰ আগেয়ে প্ৰাচীন কামৰূপত যেতিয়া দুখন ডাঙৰ ৰাজ্য হৈছিল, এখন আহোমৰ, আনখন কোচৰ, তেতিয়াও দুয়ো-খনতে একে ভাষা, একে সাহিত্য চলি আছিল। এই ৰাজ্য-সীমাই আমাৰ কামৰূপী ভাষাত অকণো ক্ষতি বা পৰিৱৰ্তন কৰিব পৰা নাছিল; ই আদিৰ প্ৰতাপেৰে সমস্ত কামৰূপ জুৰি চলি আছিল। উজনি অসম, নামনি অসম, কোচবিহাৰ, জলপাইগুৰি, বংপুৰ আন কি ত্ৰিপুৰাৰ কৰিসকলেও গোট খাই এই কামৰূপী ভাষাতে অসংখ্য গ্ৰন্থ ৰচি সেই দুই ৰাজ্য উপচাই পেলাইছিল। দুয়ো ৰাজ্যৰ ৰজাসকলে এই একে কামৰূপী সাহিত্যৰ চৰ্চা আৰু উন্নতিৰ অৰ্থে কি কি ব্যৱস্থা কৰিছিল, তাৰ বিৱৰণ সেইকালৰ কোচ আৰু অসম ৰাজ্যৰ বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। হৰিহৰ বিপ্ৰ, হেম সবস্বতী, কৰিৰত্ন সবস্বতী, মাধৱ কন্তলি, কদ্ৰ কণ্ঠ, দুৰ্গাবৰ, শঙ্কৰদেৱ, মাধৱদেৱ, বাম সবস্বতী, অনন্ত কণ্ঠ, চন্দ্ৰ ভাৰতী, শ্ৰীধৰ কণ্ঠ, পীতাম্বৰ দ্বিজ, গোপাল মিশ্ৰ, বিষ্ণু ভাৰতী, বামচৰণ ঠাকুৰ, কৃষ্ণানন্দ দ্বিজ, দামোদৰ দাস, বত্নাকৰ মিশ্ৰ, বামানন্দ দ্বিজ, নৰোত্তম ঠাকুৰ, গোপীনাথ পাঠক, বামৰায় দাস আদি শ শ কৰিয়ে কামৰূপৰ ভিন ভিন ঠাইত বাস কৰি হাজাৰ হাজাৰ পুথি লিখি কামৰূপী ভাষা চহকী কৰিছিল।

পিছে যেতিয়া এই কোচ ৰাজ্য ধ্বংস হ'ল আৰু তাৰ সবহ
ভাগেই মোগল সম্ৰাটৰ তলতীয়া হ'ল, তেতিয়াও সেই কামৰূপী
ভাষা-সাহিত্য একে দৰে চলি আছিল। দ্বাদশ শতিকাৰপৰা
অষ্টাদশ শতিকালৈ আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্য কোচ ৰাজ্য, মোগল
ৰাজ্যৰ সীমা নগনি পূৰ্ণ কামৰূপত ইমূৰৰপৰা সিমূৰলৈ বিয়পি
আছিল। সেই কালৰ লিখক আৰু কৱিসকল, যদিও দুখন বেলেগ
ৰাজ্যৰ প্ৰজা আছিল, তথাচ তেওঁলোকে একে মাতৃভাষাকে চৰ্চা কৰি-
ছিল আৰু অসংখ্য পুথি লিখি গোটেই কামৰূপত প্ৰচাৰ কৰিছিল।

এই পূৰ্ণ সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ আৰু শক্তি আমি আজিও বুজিব
পৰা নাই। ই এদিন প্ৰাচীন কামৰূপৰ গৌৰৱ আৰু জেউতি
বঢ়াইছিল। কামৰূপ তেতিয়া কেৱল বাহুবলীয়ে নাছিল; ই জ্ঞানৰ
কেন্দ্ৰও আছিল। কৱিসকলে সেই কালৰ কামৰূপৰ জ্ঞান বিত্তাৰ
উৎকৰ্ষৰ কাৰণে সেই গ্ৰন্থৰাজি ৰচিছিল; কিন্তু তেতিয়া তেওঁলোকে
ভবা নাছিল যে অসমৰ দুৰ্দশাত সেই সাহিত্যই ধ্বংসী হব।
আমি এই সাহিত্যকে আকোঁৱালি ধৰি অথাউনি সাগৰত নুবুৰাকৈ
কথমপি বৈ আছোঁ; কিন্তু দুখৰ কথা, আমি এই সাহিত্যৰ মহিমা
এতিয়াও বুজিব পৰা নাই। আমি আজি অবধি পূৰ্ণ সাহিত্যৰ
বিষয়ে কোনো লেখত লব লগীয়া কাম কৰা নাই। আমাৰ পূৰ্ণ
সাহিত্য কিমান আছে তাৰ তালিকা কৰিব পৰা নাই। কি কি
বিষয়ত কিমান পুথি লিখা হৈছে, তাৰ লেখ দিব পৰা নাই। পূৰ্ণ
সাহিত্যৰ ৰূপ কেনেকুৱা, লক্ষণ কেনেকুৱা, ভাষা কেনেকুৱা,
ব্যাকৰণ কেনেকুৱা, তাৰ কোনো আলোচনাই কৰা নাই। আমাৰ
কথা-সাহিত্য আৰু নাট-সাহিত্য আছে। ইয়াৰ বুৰঞ্জী, ইয়াৰ তত্ত্ব,

ইয়াৰ লয়, ইয়াৰ ভাৱ একোৰেই আমি আলোচনা কৰা নাই।
আন ঠাইত এই সাহিত্য থকাহেঁতেন, এই বিষয়েই শ শ গ্ৰন্থ
লিখিলেহেঁতেন। আমাৰ প্ৰত্যেক কবিৰ জীৱন চৰিত্ৰ, লিখাৰ
প্ৰণালী, কৱিত্ব ইত্যাদি আলোচনা কৰিব লাগিছিল। ক'তা!
আমি দেখোন কোনো পুথি লিখিব পৰা নাই। শঙ্কৰদেৱ,
মাধৱদেৱ, বাম সৰস্বতী, অনন্ত কণ্ডলি, আদি মহা মহা কবি-
সকলে কিমান পুথি লিখি গ'ল, সেইবিলাক আজিও মানুহে
আদৰ কৰি পঢ়িছে। সেইবিলাকৰ সমালোচনা আমি কৰিব
পৰা নাই। এক শঙ্কৰদেৱৰ বিষয়ে শ শ গ্ৰন্থ লিখিব
লাগিছিল। ইমান প্ৰতিভাশালী মহাপুৰুষক আমি হাতে
হাতে পায়ো, সেই প্ৰতিভা ধৰিব পৰা নাই, নিজেও
বুজিব পৰা নাই, আৰু জগতকো দেখুৱাব পৰা নাই। পূৰ্ণ
সাহিত্যই যি সামগ্ৰী আমাক দিছে, তাৰ এক শতাংশও আমি
ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা নাই। এই পূৰ্ণ সাহিত্য দ্বাদশ শতিকাৰ-
পৰা অষ্টাদশ শতিকালৈ বিস্তাৰ হৈছিল। এই সাহিত্যৰ বিশাল
ক্ষেত্ৰ দিগন্ত ব্যাপী হৈ আমাৰ আগত পৰি আছে। ইয়াৰ সীমা
ক'ত, কোনে কৈ দিব! ইয়াৰ ভিতৰত কি কি বস্তু আছে কোনে
দেখুৱাই দিব! মাথোন বিনি-বিনি সেই ক্ষেত্ৰৰ পৰ্বত-ভৈয়াম
দেখা গৈছে, আমি এতিয়াও সেই ক্ষেত্ৰত সোমাব পৰা নাই।
আমাৰ সাহিত্যিকৰ এদলে সেই ক্ষেত্ৰত সোমাবলৈ সাজু হব লাগে,
আৰু ইয়াৰ কাৰণে বিজ্ঞা-বুদ্ধি যতনাই লৈ সেই ক্ষেত্ৰত বিচৰণ
কৰি কি কি পালে, তাক পুজানু-পুজকপে বিচাৰ কৰি আমাক আৰু
জগতক দেখুৱাই দিব লাগে।

আমাৰ পুৰণি সাহিত্য ঘাইকৈ সংস্কৃত সাহিত্যৰ উপকৰণেৰে নিৰ্মিত। সংস্কৃত সাহিত্যত ভালকৈ বুৎপত্তি নাথাকিলে আমাৰ পুৰণি পুথিবোৰ সমালোচনা কৰা সম্ভৱ নহয়। আজি কালিৰ আমাৰ সাহিত্য যেনেকৈ ইংৰাজী সাহিত্যৰ সাঁচত ঢলা, অৰ্থাৎ ইংৰাজী সাহিত্য জানিলেহে আজিৰ সাহিত্যৰ আও-ভাও, গঢ়-গতি বুজিব পাৰি, সেইদৰে সংস্কৃত সাহিত্যৰ জ্ঞানেৰেহে আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্য বিচাৰ কৰিব পাৰি। সৌভাগ্যক্ৰমে আজি কালি সংস্কৃত আৰু ইংৰাজী জনা ডেকা বহুত ওলাইছে। তেওঁলোকে এইকাম হাতত ললে পুৰণি সাহিত্য কি আছে, তাৰ সম্ভেদ আমি পাব পাৰোঁ। তেওঁলোকে অনায়াসে আমাৰ পুথিবোৰ হাতত লৈ তাক সমালোচনা কৰি সংস্কৃত আদি গ্ৰন্থৰ লগত কিমানখিনি মিল আছে আৰু কিমানখিনি অমিল আছে, তাক দেখুৱাই দিব পাৰে। আমাৰ হাতত প্ৰহ্লাদ চৰিত, অশ্বমেধ পৰ্ব, বামাৱণ, মহাভাৰত, জয়দ্ৰথ বধ, কন্ধিনী হৰণ, শকুন্তলা, কুমৰ হৰণ, উষা হৰণ, লৱকুশ যুদ্ধ, কুলাচল বধ, কুৰ্মৱলী বধ, বলি-ছলন, ভক্তি বত্ৰাৱলী আদি অসংখ্য পুথি পৰিছে; কিন্তু কব নোৱাৰোঁ, সেইবোৰ সংস্কৃত পুথিৰ কেৱল ভাঙনি নে তাত কৰিসকলে নিজৰ ভাৱো মিহলাই দিছে। যদিহে দিছে, তেন্তে সেই ভাৱ পালে ক'ত? সেই ভাৱবোৰৰ লগত আমাৰ সুকীয়া দেশৰ, সমাজৰ আৰু জাতিৰ সম্পৰ্ক আছেনে? আমাৰ কৰিসকলে কেৱল সংস্কৃত ধৰ্ম গ্ৰন্থবোৰহে অধ্যয়ন কৰিছিল নে আন আন কাব্যও ভালকৈ জানিছিল, যদিহে জানিছিল, তেন্তে পুৰণি পুথিবোৰা প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাওক। পুথি এখন কেনেকৈ সমালোচনা কৰিব লাগে তাৰ

প্ৰণালী আমাৰ ডেকাসকলে বিশ্ববিদ্যালয়ত শিকিছে। জগতৰ প্ৰধান প্ৰধান লিখকে কেনেকৈ চিন্তা কৰে, কেনেকৈ গৱেষণা কৰে, কেনেকৈ তন্ন-তন্নকৈ পৰীক্ষা কৰি সকলো কথা উলিয়ায়, তাক ডেকাসকলে দেখিছে। এতিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত যি শিক্ষা পাই আহিছে, তাক প্ৰয়োগ কৰিবলৈ এয়ে সুন্দৰ ক্ষেত্ৰ।

আজি কিছুমান দিনৰপৰা পুৰণি পুথি সম্পৰ্কে গৱেষণা কৰিবলৈ দুই চাৰিজন লিখক ওলাইছে। তেওঁলোকে বহুত পুথি অধ্যয়ন কৰি ডাঙৰ ডাঙৰ গ্ৰন্থ লিখিছে। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে কেইবাখনো তেনে ধৰণৰ পুথি ছপাইছে। সেই গ্ৰন্থবোৰৰ সবহ ভাগ ইংৰাজীত লিখা। ইংৰাজী ভাষাত লিখিলে হেনো জগতৰ আন আন লোকে পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য কিমান চহকী তাক জানিব পাৰিব আৰু আমাৰ ভাষাক শ্ৰদ্ধাৰ চকুৰে চাব। এই কথা সাঁচা হব পাৰে। কিন্তু যদি তেনে ধৰণৰ গৱেষণামূলক গহীন পুথিবোৰ সদায় ইংৰাজীতে লিখা হয়, তেনে হলে অসমীয়া সাহিত্য চিৰকাল সেইবিলাকৰপৰা বঞ্চিত হব। জগতৰ আনবিলাক উন্নত সাহিত্যলৈ চালে দেখা যাব যে সেই বিধৰ গৱেষণামূলক পুথিবোৰেহে সাহিত্যক ঘাইকৈ চহকী কৰে। সেই কাৰণে আমাৰ লিখকসকলে মূল গ্ৰন্থবোৰ অসমীয়াত লিখিব লাগে আৰু যদি সেইবোৰ ইংৰাজীত ভাঙনি কৰাৰ আৱশ্যক হয়, তেনেহলে ইংৰাজীত অনুবাদ কৰিব লাগে।

পুৰণি সাহিত্য চৰ্চা কৰি আমাৰ আধুনিক গদ্য-সাহিত্যৰ কলেবৰ বঢ়ালেই নহব, ইয়াৰ বাহিৰেও ন সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিব লাগিব। ন সাহিত্য কেইবা প্ৰকাৰো হব পাৰে। এবিধ আজি কালিৰ

জগতৰ সাহিত্য পঢ়ি তাৰ ভাৱ লৈ নিজে নতুন ভাৱ উলিয়াই
মৌলিক গ্ৰন্থ লিখা, আন বিধ জগতৰ সাহিত্য নিজৰ ভাষাত
প্ৰকাশ কৰা অৰ্থাৎ আন আন ভাষাত যিবিলাক প্ৰসিদ্ধ গ্ৰন্থ
আছে, সেইবিলাক পঢ়ি তাৰ ভাৱবোৰ নিজৰ বচনাত নানা ৰূপে
প্ৰকাশ কৰা। প্ৰথমটো অতিশয় দুষ্কৰ। দুই এজনেহে সেই
বিধৰ মৌলিক গ্ৰন্থ লিখিব পাৰে। কাৰণ, তাৰ নিমিত্তে যি জ্ঞান
আৰু চিন্তাৰ আৱশ্যক হয়, সি সমূলি আন প্ৰকাৰৰ, যেয়ে সেয়ে
তাক আৱত্ত কৰিব নোৱাৰে। অতিশয় বিচাৰন্ত হৈও সেই জ্ঞান-
চিন্তাৰ পৰা বঞ্চিত হ'ব পাৰে। ই এটা বিশেষ শক্তি বা প্ৰতিভা।
ই কেনেকুৱা, তাক ভালচ কৰা এই পুথিৰ উদ্দেশ্য নহয়। মুঠ কথা,
মৌলিক চিন্তা কৰিব পৰা ক্ষমতা আমি সকলোৰেপৰা সকলো
সময়তে আশা কৰিব নোৱাৰোঁ। সেই গুণে গোটেই পৃথিৱীতে
মৌলিক গ্ৰন্থকাৰ বিৰল। যিবিলাক পুথিয়ে জগতৰ জ্ঞানৰ সীমা
বহুলাই দিছে, সেইবিলাককেহে মৌলিক গ্ৰন্থ বোলা হৈছে।

কোনো কোনোৱে এটা সমস্তাৰ বা কথাৰ নতুন প্ৰণালীৰে
চিন্তা কৰি নীমাংসা উলিয়ায়। তাকো আমি মৌলিক চিন্তা
বোলোঁক, যদিও সি জগতৰ জ্ঞানৰ পৰিসৰ বঢ়োৱা নাই।
এই বিধৰ মৌলিক পুথি অৱশ্যে সকলো ভাষাতে বহুত আছে।
ইয়াৰ নিমিত্তেও বিশেষ জ্ঞান আৰু চিন্তাৰ আৱশ্যক।

এই দুয়ো বিধ মৌলিক গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ বহুত সন্দল
লাগে। জয়জয়তে চিন্তাৰ ধাৰাৰ লগত চিনাকি হ'ব লাগিব,
ইয়াৰ লক্ষণ কি আৰু ই কোন দিশে ঢাল লৈছে, তাক ভালকৈ
জানিব লাগিব, নহলে কোনো প্ৰকাৰৰ মৌলিক চিন্তা উদ্ভৱ হ'ব

নোৱাৰে। জগতৰ আনবোৰ দেশত কি কি সাহিত্য, কি কি
বিজ্ঞান, নিৰ্ত্তো ওলাব ধৰিছে, তাৰ সম্ভৱ নাপালে কোনো
সাহিত্য বাঢ়িব নোৱাৰে, সি বাহিৰৰ সাধ-বস্তু নাপাই ক্ৰমে
ক্ৰমে লেবেলি যাব। এই কাৰণে জগতৰ দেশবোৰৰ ভিতৰত
পৰস্পৰ সাহিত্য অনা-নিয়া হয় আৰু এইদৰে অনা-নিয়া কৰাত
বিশ্ব-সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছে। এই বিশ্ব-সাহিত্যৰ মহা সোতৰ লগত
আমাৰ সাহিত্যৰ স্মৃতি মিহলাই দিব লাগিব। সেই মহা সোতৰ
ঢলে যেনেকৈ আমাৰ সাহিত্য বুৰাই দিব, আমাৰ সাহিত্যৰ স্মৃতিয়েও
তেনেকৈ সেই সোতৰ বেগ বঢ়াই দিব।

এই বিশ্ব-সাহিত্য আমাৰ মানুহে ইংৰাজী সাহিত্যৰ জলঙাৰে
দেখা পাইছে। ইংৰাজী ভাষাত জগতৰ আটাইবিলাক প্ৰসিদ্ধ
গ্ৰন্থৰ ভাঙনি হৈছে আৰু য'তে কোনো ন পুথি ওলায়, তাকে
মুহূৰ্ত্ততে ভাঙনি কৰি প্ৰকাশ কৰিবলৈ ইংলণ্ডত নানা ৰূপ ব্যৱস্থা
আছে। ইয়াৰ নিমিত্তে অনেকে নানা দেশৰ নানা ভাষা শিকিবলৈ
ধৰিছে। এই উপায়েৰে, যিবিলাকে ইংৰাজী ভাষাৰ বাহিৰে
আন ভাষা নাজানে, সিবিলাকেও অনায়েসে বিশ্ব-সাহিত্য ঢুকি
পাইছে।

এই বিশ্ব-সাহিত্য আনবোৰ দেশৰ নিচিনা অসমীয়া ভাষাতো
প্ৰকাশ কৰাটো যে ঘাই কাম, তাক দুনাই কোৱাৰ আৱশ্যক নাই।
ইয়াকে কৰিবলৈ হলে জগতৰ সকলো বিধৰ প্ৰসিদ্ধ পুথিবোৰ
আমাৰ ভাষাত ভাঙিব লাগিব। কি সাধু, কি উপন্যাস, কি নাট,
কি কাব্য, কি বিজ্ঞান, আটাইবোৰ বিষয়ৰ যিবোৰ বিখ্যাত গ্ৰন্থ
আছে সেইবোৰ অনুবাদ কৰিবলৈ দিহা কৰিব লাগিব। নহলে

আমাৰ সাহিত্যৰ উন্নতি অসম্ভৱ। সৌভাগ্য ক্ৰমে এইকাম কৰিবলৈ আমাৰ শিক্ষিত ডেকাৰ অভাৱ নাই। ইংৰাজী ভাষা ভালকৈ জনা থাকিলে সেইবোৰ পুথিৰ ভাঙনি কৰাটো টান কাম নহয়। অনুবাদ কৰিবলৈ নতুন চিন্তা বা ভাৱৰ আৱশ্যক নাই। অনেকে নিজে ভাবি বচনা বা পুথি লিখিব নোৱাৰিব পাৰে; কিন্তু সিবিলাকে যে অপ্ৰয়াসে ভাঙনি কৰিব পাৰিব, তাত কোনো সন্দেহ নাই।

এই অনুবাদ-সাহিত্য গঢ়িবলৈ এটা ডাঙৰ অনুষ্ঠান লাগে। আমাৰ বিবেচনাত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে এইকাম হাতত ললে অলপ দিনৰ ভিতৰতেই দুশ বা তিনিশ গ্ৰন্থ অসমীয়াত অনূদিত হব। অৱশ্যে ইয়াৰ কাৰণে এটা ন পৰিকল্পনা বা আঁচনি প্ৰস্তুত কৰিব লাগিব। এই কাম সুচাৰুৰূপে কৰিবলৈ হলে ধনৰ পুঁজি লাগে। যদি অসম চৰকাৰে বাস্তৱতে অসমীয়া ভাষাৰ উৎগতি সাধন কৰিব খোজে, তেনে হলে এই কামৰ নিমিত্তে অন্ততঃ এক লক্ষ টকা বছৰি বিশ্ববিদ্যালয়ক দিব পাৰে। আজি কালি অনেক ধনৱন্ত লোকে দেশৰ কামৰ কাৰণে ধন দান কৰিছে,—কেৱে স্কুল স্থাপনৰ নিমিত্তে, কেৱে কলেজৰ কাৰণে, কেৱে ঔষধালয়ৰ কাৰণে। এই আটাইবিলাক কাম বাস্তৱতে বৰ আৱশ্যকীয়। যিসকলে এই বিলাকৰ কাৰণে দান কৰিছে, তেওঁলোক আমাৰ ভক্তিব পাত্ৰ। আমাৰ এই অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতিৰ অৰ্থে কৰা আঁচনিও তেনেকুৱা এটা দেশৰ আৱশ্যকীয় বস্তু। অসমীয়া ভাষা যে আমাৰ জাতিৰ প্ৰাণস্বৰূপ, তাক নকলেও হব। আজি আমাৰ জাতিয়ে অসমীয়া ভাষাকে আঁকোৱালি ধৰি নিজৰ জাতিৰ কথমপি

বন্ধা কৰি আছে। দেশৰ বৰ্তমান অৱস্থাত কেনেকৈ অলপ সময়ৰ ভিতৰতে আমাৰ সাহিত্যৰ কলেৱৰ আৰু শক্তি বঢ়াব পাৰি, এয়ে সমস্যা। যদি কোনো সদাশয় ধনৱন্ত লোকে ইয়াৰ কাৰণে অন্ততঃ দহ বাৰ হাজাৰ টকা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ক দান কৰে, তেন্তে আমাৰ জাতিৰ পৰম উপকাৰ কৰা হব। কেৱল উপকাৰেই নহয়, ই আমাৰ উদ্ধাৰৰ বাট মোকোলাই দিব। সেই গ্ৰন্থবোৰ অনুবাদ কৰাৰ বাহিৰেও অৱশ্যে সাহিত্যৰ উন্নতি সাধিবলৈ অশেষ কাম পৰি আছে। কিন্তু সেইবোৰৰ অৰ্থে অধ্যয়ন আৰু ভাৱ চিন্তাৰ বিশেষ আৱশ্যক। যিসকলে পৃথিৱীৰ দেশবোৰৰ বুৰঞ্জী জানে তেওঁলোকে প্ৰাচীন মিছৰ, বেবিলন, এচিৰিয়া, গ্ৰীচ, চীন আদি দেশবোৰত কেনেকুৱা পূজা-পাটল আছিল, কেনেকুৱা মঠ-মন্দিৰ আছিল, কি কি দেৱতা, কি কি মূৰ্তি পূজা কৰিছিল, কি কি দাৰ্শনিক তথ্য উলিয়াইছিল, সমাজৰ নিয়ম প্ৰণালী কেনেকুৱা আছিল, কি কি জাতিয়ে কোন কোন দেশৰপৰা আহি কিভাৱে আন দেশ অধিকাৰ কৰিলে, কি কি অস্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল, কি কি ধাতু জানিছিল, কি কি জন্তু ঘৰচীয়া কৰিছিল, কেনেকুৱা সভ্যতা আছিল, কি কি ভাষা আছিল, কেনেকৈ শিলত আৰু ইটাত লিখিছিল, পুৰণি দেশবোৰৰ পৰম্পৰাৰ ভিতৰত ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক আছিল নে নাই, সেই দেশবোৰৰ কাককাৰ্য্য, ভাস্কৰ্য্য, চিত্ৰাঙ্কণ আদি কলাবোৰ কিভাৱে চৰ্চা কৰা হৈছিল, ইত্যাদি বিষয়ৰ বহুত পুথি লিখিব পাৰে। আজি কালিৰ দেশবোৰৰো সেইদৰে ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক আন্দোলনবোৰ, নানাবিধ শিক্ষাৰ প্ৰণালী, বিশ্ববিদ্যালয়, পুথি ভঁৰাল, কৃষি-বেপাৰ-ব্যৱসায়, বৈজ্ঞানিক

আবিষ্কাৰবিলাককে আদি কৰি অসংখ্য বস্তু আছে। এইবোৰ বিষয়ে
বহুত লাগতিয়াল প্ৰৱন্ধ লিখিব পৰা যায়।

ইংলণ্ডৰ টেমছৰ শুব্দৰ বাহিৰে অনেক ডাঙৰ অট্টালিকা, ডাঙৰ
বেল, ডাঙৰ জাহাজ আদি মানুহে কৰা আশ্চৰ্য্য বস্তু আছে। সেই
দৰে ফ্ৰান্স, নৰৱে, জাৰ্মানি, জাপান, আমেৰিকা আদি দেশবোৰত
মানুহে কৰা অদ্ভুত অদ্ভুত বস্তু, প্ৰকাণ্ড সাঁকো, প্ৰকাণ্ড প্ৰাচীৰ,
প্ৰকাণ্ড মথাউৰি, বৃহৎ শিলৰ স্তম্ভ, নানা বকমৰ নাও, নানা প্ৰকাৰৰ
বেল, নানা বিধ দূৰবীক্ষণ, বহুল বাট আদি শ শ বস্তু আছে। তাৰ
উপৰি ছুৱেজ খাল, পানামা খাল, কিল খাল আছেই। এই আটাই-
বিলাকৰ বিৱৰণ শ শ ইংৰাজী পুথিত লিখা আছে। এইবোৰ পঢ়ি
মনত কি আনন্দ পোৱা যায়! তাৰ উপৰি আমাৰ দেশত নগা,
মিচিমি, আবৰ, ডকলা আদি পৰ্ব্বতীয়া জাতিবোৰ আৰু
অষ্ট্ৰেলিয়া, ফিলিপাইন, বৰ্ণিও, মালয় আদি ঠাইবোৰৰ আদিম
মানুহবোৰৰ কাহিনীৰে কেনে মনোগ্ৰাহী পুথি লিখিব পাৰি।

বিজ্ঞানৰ পুথি আমাৰ ভাষাত নাই বুলিলেই হয়। বিজ্ঞানৰ
গধুৰ পুথি লিখিব পৰা আজি কালি আমাৰ ভিতৰত কেইবাজনো
ডেকা ওলাইছে। তেওঁলোকে যে সেই কাম কৰিব নোৱাৰিব,
এনে নহয়, কিন্তু তাক পঢ়িবলৈ আমাৰ মানুহ নাই। সেই পুথি-
বোৰত গণিত আৰু বিজ্ঞানৰ ইমান জটিল কথা থাকিব যে, সাধাৰণ
পঢ়োঁতাই তাক সগুলি বুজিব। কলেজত য়েয়ে বিজ্ঞান পঢ়িছে,
তেওঁলোকেহে মাথোন সেইবোৰ পুথি বুজিব পাৰিব। সেই
কাৰণে যেতিয়ালৈকে আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত আটাইবোৰ বিজ্ঞান
অসমীয়াত পঢ়ুৱা নহব, তেতিয়ালৈকে তেনে ধৰণৰ বিজ্ঞানৰ গধুৰ পুথি

নোলায় আৰু কোনোবাই লিখিলেও তাৰ প্ৰচলন নহয়। বৰ্তমান
বিজ্ঞান শিক্ষা অসমীয়াত হোৱা সম্ভৱ নহয়। বহুত দিনলৈ এই
শিক্ষা ইংৰাজীতে দিব লাগিব। ভাৰতৰ বাহিৰেও জগতৰ অনেক
দেশত এই বিজ্ঞান শিক্ষা আন চহকী ইউৰোপীয় ভাষাত দিয়া
হৈছে। সেই বুলি যে বিজ্ঞান সম্পৰ্কে কোনো কথা অসমীয়াত লিখিব
নোৱাৰি এনে নহয়। সকলো বিজ্ঞানৰে কিছুমান বিষয় সৰ্ব
সাধাৰণে জানিব পৰাকৈ প্ৰৱন্ধ বা পুথি লিখিব পাৰি। সেই নিমিত্তে
প্ৰত্যেক বিজ্ঞানৰে কিছুমান লোক-বজ্জক পুথি বৈজ্ঞানিকসকলে
লিখিছে। তেওঁলোকে বিজ্ঞানৰ সেই গণিত আৰু জটিল কথাবোৰ
বাদ দি, মাথোন ঘাই কথাটি সৰলভাৱে লিখি সেই বিজ্ঞানৰ
বিষয়বোৰ বাইজক জনাইছে। এই ধৰণৰ লোক-বজ্জক বিজ্ঞানৰ
পুথি সকলো ভাষাতে আছে। ইংৰাজীত এনেকুৱা হেজাৰ হেজাৰ
পুথি দেখিবলৈ পোৱা যায়। সেইবোৰ পঢ়ি বিজ্ঞানৰ বিভিন্ন শাখাৰ
বিষয়ে ভালেমাল কথা জানিব পাৰি আৰু বিজ্ঞান কি বস্তু, তাৰ
ধাৰণা কৰিব পাৰি। এই বিধৰ লোক-বজ্জক বিজ্ঞান আমাৰ
বৈজ্ঞানিক লিখকসকলে অসমীয়াত লিখি আমাৰ পঢ়ুৱৈ সমাজক
বিজ্ঞান কি বস্তু, তাক বুজাই দিব পাৰে। এইবোৰ পুথি নীৰস
নহয়। কিছুমান উপন্যাসতকৈও বসাল। প্ৰকৃতিৰ বহুস্ত জানিবলৈ
সকলো মানুহৰে হেঁপাহ আছে। চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য, গ্ৰহ, তৰা,
ধূমকেতু, পৃথিৱী, বায়ু, পানী, জুই, ধাতু, মাটি, শিল, সাগৰ, নদী,
গছ, লতা, বন, তাপ, ভাঁপ, গতি, জীৱজন্তু, কীট-পতঙ্গ আদি বিশ্বৰ
বস্তুবিলাকৰ তত্ত্ব জানিবলৈ কাৰ ইচ্ছা নাই? পৈণত লিখকৰ হাতত
পৰিলে এইবোৰ কাহিনী অতিশয় উপাদেয় বস্তু হব পাৰে।

প্ৰকৃতিৰ আঁৰত কিমান অদ্ভুত ঘটনা মুহূৰ্তে মুহূৰ্তে হবলৈ ধৰিছে, তাক ভাবিলে মূৰ আচন্দ্ৰাই কৰে। অকণমান পোক-পৰুৱাৰ জন্ম-মৃত্যুৰ বৃত্তান্ত শুনিলে তৰুখ মানিব লাগে।

এই দৰে কি বসায়ন, কি পদাৰ্থ, কি উদ্ভিদ, কি পশুতন্ত্ৰ, কি ভূতন্ত্ৰ আটাইবোৰ বিজ্ঞানৰে ন ন বস্তু পৰি আছে। আমাৰ বৈজ্ঞানিক লিখকসকলে তাৰে একোটা বিষয় লৈ প্ৰৱন্ধ বা পুথি অনায়াসে লিখিব পাৰে। অৱশ্যে বিজ্ঞানৰ বিষয়ে অসমীয়াত তেনেকুৱা পুথি লিখা উজু নহয়। অনেকে ইংৰাজীত লিখিব পাৰিব, কিন্তু অসমীয়াত লিখিবলৈ গলে কাপ নচলা হব। কাৰণ অসমীয়াত সেই বৈজ্ঞানিক শব্দবোৰ আৰু ভাৱবোৰ পাবলৈ উজু নহয়। আমাৰ ভাষা বৰ্তমান তেনেকুৱা কথাৰ কাৰণে গঢ় লাগি উঠা নাই। বহুত লিখকে এই অসুবিধা পাই লিখিবলৈ এৰে; কিন্তু তেনে কৰিলে নহব। চেষ্টা কৰিলে আমাৰ ভাষাতো যে সেই ভাৱবোৰ প্ৰকাশ কৰিব পাৰিব, তাত কোনো সন্দেহ নাই। তেওঁলোকেই বিজ্ঞানৰ উপযোগী ভাষা গঢ়িব লাগিব। যিসকলে বৈজ্ঞানিক জটিল কথাবোৰ বুজিব পাৰে, তেওঁলোকৰ পক্ষে তেনেকুৱা ভাষা গঢ়া নিশ্চয় টান কাম নহব।

এই বৈজ্ঞানিক কথাবোৰৰ বাহিৰেও আৰু অনেক কথা আছে। উত্তৰ-মেক, দক্ষিণ-মেক আবিষ্কাৰ, সেই মেক প্ৰদেশৰ প্ৰাকৃতিক দৃশ্য, জীৱ-জন্তু, চাহাবা মকভূমি ভ্ৰমণ, তাত কেনেকুৱা মানুহ, জীৱ-জন্তু থাকে, আফ্ৰিকা, আমেৰিকা অষ্ট্ৰেলিয়াৰ অটব্য হাবিয়নিৰ মাজত কি কি জাতিৰ মানুহ, পশু-পক্ষী থাকে, হিমালয়ৰ শৃঙ্গ-বোৰলৈ বাৰম্বাৰ উঠা, বৰফৰ ৰাজ্য, ভীষণ ধুমুহা, বিশাল কুৰুং,

ভ্ৰামকম্প, ডাঙৰ ডাঙৰ জলপ্ৰপাত, সাগৰৰ তলিত থকা অদ্ভুত গছ গছনি, মাছ-মগৰ; পৃথিৱীৰ গৰ্ভত কি কি বস্তু আছে, কোন কোন পণ্ডিতে এইবিলাকৰ বিষয়ে কি কি মত দিছে, ইত্যাদি কিমান বিষয় আছে তাৰ লেখ দিব নোৱাৰি। আমাৰ মানুহে অসমীয়া ভাষাত এইবিলাক পঢ়িব পাব লাগে। অসমীয়া ৰাইজে এইবিলাকৰ তত্ত্ব জানিলেহে জ্ঞান জগতত এখোপ উধাব পাৰিব।

সৰু সৰু গল্প বা আখ্যান আৰু দীঘল উপন্যাস লিখাও বিশেষ আৱশ্যক। দীঘল উপন্যাস আমাৰ ভাষাত নিচেই তাকৰ। বাস্তৱতে তেনেকুৱা উপন্যাস আঙুলিৰ মূৰত গণিব পাৰি। উপন্যাস লিখা উজুকাম নহয়। ইয়াৰ বাবে এটা 'প্লট' বা গুৰিকথা ভাবি উলিওৱা বৰ টান কাম। 'প্লট'ৰ আদি আৰু অন্ত ভাল নহলে উপন্যাস আপচু হয়। 'প্লট' সৃষ্টি কৰা যায় কেনেকৈ? ইয়াৰ কোনো উপায় বা বাট দেখুৱাব নোৱাৰি। মাথোন ইয়াকে কব পাৰি যে, উপন্যাস লিখকসকলে আন ভাষাত ডাঙৰ ডাঙৰ উপন্যাসত কেনেকৈ 'প্লট'বোৰ সজোৱা হৈছে, তালৈ লক্ষ কৰিব লাগিব। তাৰ উপৰি সেই দেশৰ সামাজিক অৱস্থা আৰু সমস্যাবোৰ কি ভাৱে 'প্লট'ৰ মাজলৈ অনা হৈছে, তালৈ চকু দিব লাগিব। নায়ক নায়িকাৰ চৰিত্ৰ আঁকোতে আচল সমাজৰ মানুহৰ চৰিত্ৰলৈ মন কৰিব লাগিব।

উপন্যাস লিখক এজন সমাজ-সুন্দৰী হব লাগিব। তেওঁৰ মানুহৰ ভাৱ-ভঙ্গী, স্বভাৱ-চৰিত্ৰ, আৰু সমাজৰ তন্ন-তন্নকৈ ফঁহিয়াই চাব পৰা ক্ষমতা থাকিব লাগিব। তেওঁৰ মন্তব্যবোৰ

সাৰ-গৰ্ভ হ'ব লাগিব। এইবিলাক গুণ নাথাকিলে উপন্যাস মনোগ্ৰাহী কৰা সম্ভৱ নহয়। আমাৰ এনেকুৱা উপন্যাস লিখকৰ সংখ্যা তাকৰ হলেও, দুই এজন আছে। তেওঁলোকে উপন্যাস লিখিছে কিন্তু সবহভাগে ছপাব পৰা নাই। উপন্যাস বুলিলেই তিনি শ চাৰি শ পিঠীয়া পুথি হ'ব আৰু সেইবোৰ ছপাওঁতে বহুত ধন ভগন কৰিব লাগে। বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাসতো এইবোৰ কথা খাটে।

উপন্যাস সম্পৰ্কে যি কথা, সৰু সৰু গল্প বা আখ্যান লিখা সম্পৰ্কেও সেই একে কথা। আজি কালি আলোচনী কেইখনত বহুত আখ্যান পোৱা যায়। অনেকে সেইবোৰ আগ্ৰহেৰে পঢ়ে, আন কি কিছুমানে সেইবোৰৰ বাহিৰে আন কোনো প্ৰৱন্ধ নপঢ়েই। সেইবোৰৰ কিছুমান আখ্যান যে ভাল তাক আঁটায়ে স্বীকাৰ কৰে। অৱশ্যে কিছুমানৰ সম্পৰ্কে সমাজত মতভেদ আছে আৰু সেইবোৰৰ নানাবিধ আলোচনাও হৈছে। আমি এই পুথিত তেনে সমালোচনাত সোমাব নোখোজোঁ। এটা কথা ইয়াতে সোঁৱৰাই দিয়া বোধ কৰোঁ অসম্ভৱ নহ'ব যে আমাৰ পাঠকশ্ৰেণী একে বিধ নহয়, বহুত বিধ। শিক্ষা অনুসৰি শ্ৰেণীবোৰ হৈছে, কাৰো কম, কাৰো বেছি, এই আটাইবিলাক শ্ৰেণীৰ মন খোৱাকৈ আখ্যানবোৰ লিখা উজু নহয়। এটা আখ্যান যদি এটা শ্ৰেণীয়ে ভাল পায়, আনটো শ্ৰেণীয়ে বুজিব নোৱাৰি বেয়া পাব। ইংৰাজী, ফৰাছী বা কচিয়াৰ ওখ খাপৰ সৰু সৰু আখ্যান পঢ়া লোকৰ মনত সন্তোষ দিবলৈ অসমীয়াত আখ্যান অতিশয় বিৰল হ'ব। সেই বুলি আনবিলাক আখ্যান বেয়া বা অলাগতিয়াল বুলি কোৱা যুক্তি-সংগত নহয়। অসমীয়া

ভাষাত সৰু সৰু আখ্যান লিখা আবশ্য হৈছে মাথোন। আনবিলাক বস্তুৰ নিচিনা ইয়াৰো ক্ৰমোন্নতি আছে।

উপন্যাসৰ আটাইবোৰ কথা অৱশ্যে নাটত নাখাটে; বঙ্গমঞ্চৰ লগত নাটৰ সম্পৰ্ক। নাটৰ উন্নতি যেনেকৈ বঙ্গমঞ্চৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে, বঙ্গমঞ্চও তেনেকৈ নাটকৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে। সুখৰ কথায়ে, আজিকালি আমাৰ ভাষাত বহুত নাটক ওলাইছে। ই শুভ লক্ষণ। অসমৰ ঠায়ে ঠায়ে বঙ্গমঞ্চ বহুত হৈছে। এয়ে আমাৰ নাট-সাহিত্য সোনকালে গঢ়িব। যিবোৰ নাট লিখাত বেয়া হ'ব, সেইবোৰ বঙ্গমঞ্চত ঠাই নাপাব আৰু আপোনা আপুনি নাইকিয়া হ'ব। একে বিধৰ নাট যিমানেই ভালকৈ লিখক, পিছত তাৰ মূল্য কমি যায়। মানুহে তেতিয়া বেলেগ নতুন বিধৰ নাট বিচাৰে, এইদৰে ভাল ভাল নাট আৰু ভিন ভিন বিধৰ নাট ওলাই থাকিব।

ইয়াতে এটা কথা বিশেষকৈ মন কৰিব লাগিব যে আমাৰ আধুনিক সাহিত্য সৃষ্টি কৰাৰ মাথোন এশ বছৰহে হৈছে। এই কালৰ ভিতৰতেই আন আন পুথিৰ নিচিনা উপন্যাস আৰু নাট লিখা হৈছে। জগতৰ চহকী সাহিত্যলৈ চালে দেখা যায় যে সমাজৰ পৰিবৰ্তনে যেনেকৈ ন উপন্যাস, ন নাট সৃষ্টি কৰে, ন উপন্যাস আৰু ন নাটেও তেনেকৈ সমাজ পৰিবৰ্তন কৰে। উপন্যাস, নাট আৰু সৰু সৰু আখ্যানৰ সংখ্যা সবহ নহলে সেইবোৰে সমাজত পৰিবৰ্তন ঘটাব নোৱাৰে। যুগে যুগে অসংখ্য পুথি ওলালেহে এটা যুগৰ মানুহে আনটো যুগৰ পুথিত বস নাপায়। একালত ঐতিহাসিক উপন্যাস বা নাটৰ বৰ আদৰ আছিল। এতিয়া তেনেকুৱা

উপন্যাস বা নাট লিখিলে অতি কম লোকেহে পঢ়িব। আমাৰ উপন্যাস আৰু নাটৰ সংখ্যা ইমান তাকৰ যে সেইবোৰে অসমীয়া পঢ়োঁতা সমাজৰ ভাৱ পৰিবৰ্তন কৰিব পৰা নাই অৰ্থাৎ আমাৰ দেশৰ সকলো শ্ৰেণীৰ পাঠক পোৱা যায়। বৰ্তমান ঐতিহাসিক উপন্যাস লিখিলেও অসমত এক শ্ৰেণী পাঠক পঢ়িবলৈ ওলাব। যিবিলাক উপন্যাস বা নাট জগতৰ চহকী সাহিত্যৰ কাৰণে কেতিয়া-বাই পুৰণি হৈছে আৰু সেইবোৰ পঢ়িবলৈ পাঠক নাইকিয়া হৈছে, আমাৰ দেশত তেনে বিধৰ উপন্যাস বা নাট লিখিলেও বহুত দিনলৈ পঢ়োঁতা ওলাব। সেই কাৰণে সকলো বিধৰ উপন্যাস আৰু নাট লিখি এক ডেও মাৰি কেইবা যুগো পাৰ হৈ বৰ্তমান যুগত উপনীত হব লাগিব। এইটো ধুকপ, আমাৰ পাঠক শ্ৰেণীক জগতৰ আধুনিক ভাৱ ৰাজ্যলৈ আনিব নোৱাৰিলে আমাৰ সাহিত্যই উধাব নোৱাৰিব।

পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ প্ৰভাৱত আমাৰ অসমীয়া সমাজৰ ৰীতি-আচৰণ কেনেকৈ নিতৌ পৰিবৰ্তন হব লাগিছে তাক আটোৱে দেখিছে। পুৰণি ৰীতি-নীতি মানিচলা মানুহ এতিয়াও আমাৰ দেশত আছে। তেওঁলোকে নতুন ৰীতি-নীতি যাতে সমাজত বিস্তাৰ নহয় তাৰ কাৰণে অবিৰাম চেষ্টা কৰিব লাগিছে। এই কাৰণেই পুৰণি আৰু ন ৰীতি-আচৰণৰ ভিতৰত গাঁৱে-ভূঁয়ে সদায় সংঘৰ্ষ হব লাগিছে। কোনোৱে দেখা দেখিকৈ আগৰ ৰীতি-নীতি উলঙ্ঘন কৰি ন ৰীতি-নীতি পালন কৰি সমাজত অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰিছে, কোনোৱে সমাজৰ ভয়ত আগৰ ৰীতি-নীতিক বেয়া পায়ো অনিচ্ছাবে মানি চলিছে, কোনোৱে আকৌ এনে ভাৱে বৃদ্ধি কৰি

নন ৰীতি-নীতি পালন কৰিছে যে সমাজে তাক তৰ্কিব পৰা নাই। আমাৰ উপন্যাস লিখকে সমাজৰ আঁৰত চুৰুৰীয়াকৈ চলি থকা এই সংঘৰ্ষলৈ চকু দিব লাগিব।

বৰ্তমান বৈজ্ঞানিক আৱিষ্কাৰৰ ফলত গোটেই মানৱ সমাজ ওলট পালট হৈছে। সকলো দেশতে মানুহৰ সংখ্যা ক্ৰমবৰ্দ্ধিত হৈছে। খাবলৈ অন্ন, থাকিবলৈ ঘৰ, পিন্ধিবলৈ কপোৰ নাইকিয়া হৈছে। এইবিলাকে নিতৌ নন সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। আগৰ সংসাৰ লাহে লাহে মাৰ বাৰ লাগিছে। নব-নাবীয়ে আধুনিক জগতত সাংসাৰিক জীৱন-সংগ্ৰামত নিজৰ ব্যক্তিগত স্বাধীনতা আৰু জাতীয় স্বাধীনতা ৰক্ষা কৰিবলৈ দেহে-কেহে চেষ্টা কৰিব লাগিছে। আজি মানুহে ৰাজনীতি, সমাজ নীতি আৰু অৰ্থনীতি ন সঁচত ঢালিবলৈ বিবিধ আয়োজন কৰিছে। উপন্যাস আৰু নাট লিখকে এই নতুন সংসাৰৰ চিত্ৰ আঁকিব লাগিব। তেওঁ যেন নিৰ্ভয়ে অবাধে নিজৰ স্বাধীন ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। তাৰ বাট ৰাইজ আৰু চৰকাৰে মুকলি কৰি ৰাখিব লাগিব।

॥ নিভাঁজ ভাষা ॥

অসমীয়া পুথি বা বচনা লিখিবলৈ হলে যে ভাষা নিভাঁজ হব লাগে তাক বহলাই আলোচনা কৰাৰ আৱশ্যক নাই। সৌভাগ্যক্ৰমে জোনাকী যুগৰ লিখকসকলে অশেষ যত্ন কৰি পুৰণি পুথিবোৰ অধ্যয়ন কৰি আৰু আমাৰ মানুহৰ মুখৰ বাক্য আৰু শব্দাৱলী তন্ন-তন্নকৈ পৰীক্ষা কৰি আধুনিক নিভাঁজ ভাষা সৃষ্টি কৰিছে। তেওঁলোকৰ বচনাত আমি পাওঁ কি? সংস্কৃত শব্দ আৰু ঘৰুৱা শব্দ মিহলাই অসমীয়া বাক্য বচনা কৰি সাহিত্য গঢ়া। আমি কিছুমান সংস্কৃত শব্দ সদায় কথা-বাতৰাত ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিছোঁ। সেইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ নিয়ম আছে। সেই নিয়ম ভংগ কৰিলে বাক্য অসমীয়া নহয়। সেইদৰে দেশীয় ঘৰুৱা শব্দ ব্যৱহাৰৰো নিয়ম আছে। এই নিয়ম যেনে পালন কৰিব পাৰিছে সেয়ে নিভাঁজ অসমীয়া লিখাত পাৰ্গতালি লভিছে। কোনবিলাক সংস্কৃত শব্দ আমাৰ জতুৱা হৈ পৰিছে সেইবিলাক বিচাৰি উলিওৱা উজু কাম নহয়। সেই লিখকসকলে অশেষ যত্ন

কৰি সেই শব্দবোৰ বিচাৰি অসমীয়া বাক্য বচনা কৰিছে। আৰু যিবিলাক ঘৰুৱা শব্দ সবহ ভাগ মানুহে গাঁৱে ভূঁয়ে কব লাগিছে, সেইবিলাকৰেও বাক্য বচনা কৰিছে। সেই গুণে তেওঁলোকে লিখা বাক্যবোৰ আমাৰ নিজৰ যেন লাগে। কেৱল শব্দবাছনিত যে এই নিয়ম পালন কৰিছিল এনে নহয়, যিবিলাক চুটি আৰু দীঘল কথা আমি সদায় কব লাগিছোঁ সেইবিলাকো বাছি উলিয়াইছে। তেওঁলোকৰ বাক্যবোৰত যথা স্থানত সংস্কৃত আৰু ঘৰুৱা শব্দ থকাত তেওঁলোকৰ ভাষা অসমৰ মাটি ফুটি ওলোৱা গছ-গছনি যেন লাগে। সেই ভাষা আজিও আমাৰ আহি।

উঠি অহা ডেকাসকলক এই নিভাঁজ ভাষা শিকোৱা যায় কেনেকৈ? জয় জয়তে আমাৰ পঢ়াশালি আৰু বিশ্ববিদ্যালয় পাঠ্য পুথিবোৰ যাতে নিভূঁল নিভাঁজ ভাষাত লিখা হয় তাৰ সুব্যৱস্থা কৰিব লাগে। বৰ্তমান পাঠ্য-পুথিবোৰত যি অশুদ্ধ শব্দ আৰু বাক্য আছে সেইবোৰ শুধৰোৱা নিতান্ত আৱশ্যক। চৰকাৰ আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ে দুই এজন অসমীয়া ভাষা জনা প্ৰখ্যাত লিখকক সেইবোৰ শুধৰাবলৈ নিয়োগ কৰা উচিত।

পঢ়াশালি আৰু স্কুলত যাতে ব্যাকৰণ ভালকৈ শিকোৱা হয়, তাৰ সুব্যৱস্থা কৰিব লাগে। ব্যাকৰণেহে গুৰিয়াল হৈ শুদ্ধ ভাষাৰ নোকা চলায়। সংস্কৃত ভাষাৰ বিশুদ্ধতা ব্যাকৰণেহে আজিলৈকে ৰক্ষা কৰিছে। ইংলণ্ড, ফ্ৰান্স, আদি দেশবোৰৰ স্কুলবোৰত ব্যাকৰণ শিক্ষাৰ কটকটীয়া ব্যৱস্থা আছে।

নিজ মাতৃভাষাত বচনা লিখিবলৈ হলেও সততে ব্যাকৰণ আৰু আভধান চোৱা উচিত। কোনো কোনোৱে কয় যে ব্যাকৰণ আৰু

অভিধানে সাহিত্যৰ গতি বোধ কৰে অৰ্থাৎ সাহিত্যিকে নিজৰ
 ন ভাৱ ন চিন্তা প্ৰকাশ কৰিবলৈ কেতিয়াবা ব্যাকৰণৰ নিয়ম ভংগ
 কৰিব লাগিব। আৰু অভিধানত নথকা শব্দ প্ৰয়োগ কৰিব
 লাগিব। এই কথা সঁচা। যিসকল লিখকে ব্যাকৰণৰ নিয়ম
 ভংগ কৰি ন সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছে সিসকলে ব্যাকৰণৰ আটাইবোৰ
 নিয়ম ভালকৈ জানে। যিসকল লিখকে অভিধানত নোহোৱা
 শব্দ প্ৰয়োগ কৰি ন চিন্তাৰ সোঁত বোৱাইছে সিসকলে
 অভিধানৰ আটাইবোৰ শব্দ জানে। 'হেমকোষ'ৰ শব্দবোৰ এটা
 এটাকৈ চালে আমাৰ মনত এনে ধাৰণা হয় যে আমাৰ বৰ্তমান
 ভাৱৰ ভঁৰালতকৈ শব্দৰ ভঁৰালটো বহু গুণে ডাঙৰ। আমি শব্দত
 চহকী, কিন্তু ভাৱত নিঃকিন। সেই শব্দবোৰ গাঁৱে-ভূঁয়ে আজিও
 মানুহে কব লাগিছে। আমি অভিধান চাই সেইবোৰ নিশিকি বিজাতীয়
 শব্দ প্ৰয়োগ কৰি বাক্য বচনা কৰিছোঁ। আমি বাস্তৱতে অসমীয়া
 বচন, অসমীয়া জতুৱা ঠাচ, অসমীয়া খণ্ডবাক্য নাজানো,
 সেইকাৰণে শুদ্ধ অসমীয়াত আমাৰ ভাৱব্যক্ত কৰিব পৰা নাই।
 সেই দৰে 'বহুল ব্যাকৰণ' আদিবপৰা অন্তলৈ পঢ়ি চালে আমাৰ
 ভাষাৰ গাঁথনি কিমান শকত তাৰ প্ৰমাণ পাওঁ। আমাৰ সবহ
 ভাগ মানুহে বি.বি. নিয়ম পালন কৰি কথা-বতৰা পাতে সেইবোৰ
 নিয়মেই সেই ব্যাকৰণত পোৱা যায়। আমি সেই নিয়ম
 ভংগ কৰি বাক্য বচনা কৰিলে সি শুদ্ধ অসমীয়া নহব
 অৰ্থাৎ সবহ ভাগ মানুহে যিদৰে কয় সেইদৰে কোৱা
 নহব। অভিধান আৰু ব্যাকৰণ আচল সাহিত্যিকৰ সদায়
 সাৰথি হব।

॥ ভাষা প্ৰচাৰ ॥

ওপৰত উল্লেখ কৰা আটাইবিলাক সাহিত্যৰ উন্নতি নিৰ্ভৰ
 কৰিছে পঢ়োঁতাৰ সংখ্যাৰ ওপৰত। পঢ়োঁতাৰ সংখ্যা সবহ
 নহলে কোনো কালে আৰু কোনো প্ৰকাৰে সাহিত্যৰ উন্নতি
 হ'ব নোৱাৰে। পুথি লিখি উৎসাহ আৰু ধন নাপালে
 কোনো লিখকে আৰু পুথি লিখিবলৈ হাতত নলয়।
 আমাৰ অসমীয়া পাঠক শ্ৰেণী যে নিচেই তাকৰ, ছনাই কোৱাৰ
 আৱশ্যক নাই। আমাৰ পাঠক শ্ৰেণী বাঢ়িব কেনেকৈ? আমি
 যে মানুহ এমুঠি। তুমি যিমানেই চেষ্টা নকৰা, পাঠক-সংখ্যা বঢ়াব
 নোৱাৰা। কিমান ছপা হোৱা অসমীয়া পুথি ভেকুৰিবলৈ ধৰিছে,
 কিমান পোকে খাইছে তাৰ আদি-অন্ত নাই। সবহ ভাগ
 অসমীয়া লিখকে চাৰিশ বা পঁচশ টকা ভগন কৰি এহাজাৰ
 বা দুহাজাৰ পুথি ছপাই অসমৰ বজাৰত দিয়ে। তাৰপৰা লাভ

হোৱা দূৰৈত থাওক, মূলধনখিনিকে পোৱা নাযায়, যদিহে কেতিয়াবা পোৱা যায় সিও তিনি চাৰি বছৰৰ মূৰত। এয়ে প্ৰায় লিখকৰ অৱস্থা। কিছুমানে অৱশ্যে লাভ পায়, কিন্তু সি নাম মাত্ৰ। অসমীয়া পুথি লিখি কাকো ধনী হোৱা দেখা নাযায়। লাভ বৰ বেছি হলেও বছৰত এহাজাৰ টকাৰ ওপৰ নুঠে। ইয়াকো লাভ বোলে নে? বছৰত অন্ততঃ দহ বাৰ হাজাৰ টকা নাপালে ঠিক লাভ বুলিব নোৱাৰি। বঙ্গদেশত কোনো কোনো পুথিত দহ বাৰ হাজাৰ টকা অনায়াসে পাইছে। তাত অনেকে আন কাম নকৰি, কেৱল পুথি লিখিয়েই জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিছে। কেৱল সেয়ে নহয়, কিছুমান লক্ষ্য পতিও হৈছে। বঙ্গদেশৰ লোক সংখ্যা পাঁচ কোটিবো অধিক হব, গতিকে পঢ়োতাৰ সংখ্যাও লক্ষ লক্ষ।

‘ভাল পুথি লিখা, আপোনা আপুনি বেচা যাব’—এই কথা আমাৰ দেশত নাখাটে। কিনিব কোনে? নপঢ়িব কোনে? আমাৰ সেই এমুঠি মানুহেহে। তাতে যদি অৱস্থা ভাল হ’লহেঁতেন, তেন্তে কিছু আশা কৰিব পাৰিলোহেঁতেন। আমাৰ মানুহৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে ইয়াত বিবৰি কোৱাৰ আৱশ্যক নাই। হাতত ধন থাকিলে বে লোকৰ অৱস্থা ভাল হয়, তাক কাকো কব নালাগে। আমাৰ মানুহৰ হাতত সমূলি ধন নাই, অৱস্থা টনকিয়াল হব কেনেকৈ? সবহ ভাগেই ধকৰা। ধন নহলে অকল অৱস্থা হীন হয় এনে নহয়, সিবিলাক আন মানুহৰ তলতীয়াও হয়। অসমীয়াবো সেয়ে অৱস্থা হৈছে।

আমাৰ মানুহৰ সংখ্যা বাঢ়িলেহে পাঠক-শ্ৰেণী বাঢ়িব পাৰে। যদি এইদৰে অসমীয়াৰ সংখ্যা আৰু অৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন নহয়, অৰ্থাৎ

ইয়াৰ কোনো ব্যৱস্থা বা উপায় কৰা নহয়, তেন্তে আমাৰ সাহিত্যৰ উন্নতিৰ অৰ্থে যিমানেই পুৰস্বার্থ নকৰা, সকলো বিফল হব। আমাৰ লোক সংখ্যা বঢ়োৱা যায় কেনেকৈ? আমাৰ পাঠক-শ্ৰেণী বঢ়োৱা যায় কেনেকৈ? এয়ে আমাৰ জাতীয় সমস্যা।

অসমীয়াৰ সংখ্যা বঢ়াব নোৱাৰিলে আমাৰ জাতিৰ ভৱিষ্যত তেনেই অন্ধকাৰ। আমাৰ ভাষাৰ আৰু সাহিত্যৰ ভৱিষ্যত নাই বুলিলেই হয়। যি ভাষাৰ বাস্তৱতে ভৱিষ্যত নাই, তাৰ কাৰণে চেষ্টা কৰাৰ ফল কি? আমাৰ লিখকসকলে মিছাতে অত যত্ন কৰি পুথি লিখিছে, কবিতা লিখিছে, প্ৰৱন্ধ লিখিছে। এবাৰ জাতিটোৰ ভিতৰুৱা অৱস্থালৈ চোৱা, দেখিবা, তোমাৰ সকলো পৰিশ্ৰম বৃথা। দুই এজন খ্যাত লিখকে অত চিন্তা কৰি, অত শ্ৰম কৰি, কামৰূপৰ বুৰঞ্জীৰ তথ্য উলিয়াইছে। তেওঁলোকৰ পুথি পঢ়িবলৈ মানুহ নাই। কিমান বছৰ কঠোৰ শ্ৰম কৰি আমাৰ ভাষাৰ তত্ত্ব উলিয়াই গধুৰ পুথি লিখিছে। সেইবোৰ সকলো মিছা। বৰ্তমান সেইবোৰ আদৰ কৰি পঢ়িবলৈ মানুহ নাই, ভৱিষ্যতেও যে ওলাব, তাৰো কোনো আশা নাই।

অসমীয়া সাহিত্যিকসকলে আজি সাহিত্য লিখাৰ আগেয়ে, সাহিত্যৰ ভৱিষ্যতলৈ চকু দিব লাগে। তেওঁলোকে কাপ ধৰাৰ আগেয়ে নিজৰ চাৰিওদিশে কি হৈছে, তালৈ মন কৰিব লাগে। তেওঁলোকৰ কামৰ কিবা মূল্য আছে নে নাই, তাক চাব লাগে। তেওঁলোকে কেৱল সাহিত্য লিখিলেই নহব, কেনেকৈ সেই সাহিত্য দেশত প্ৰচাৰ হয় আৰু চিৰস্থায়ী হয়, তালৈ বিশেষকৈ লক্ষ্য কৰিব লাগিব। দেশৰ বৰ্তমান অৱস্থা আৰু জাতীয় সমস্যা আমাৰ

সাহিত্যিকসকলৰ চিন্তাৰ ঘাই বস্তু হ'ব লাগিব। কেনেকৈ আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্য প্ৰচাৰ কৰি অসমীয়াৰ সংখ্যা বঢ়োৱা যায় তাৰ উপায় উলিয়াব লাগিব। এই কাম সাহিত্যিকসকলৰ বাহিৰে আনে নোৱাৰে, আনে নুবুজে। আগেয়ে আমাৰ দেশৰ দুৰ্দশাত যে কেৱল সাহিত্যিকসকলেহে অসমীয়া জাতিক উদ্ধাৰ কৰিছিল, তাৰ প্ৰমাণ আমাৰ দেশৰ বুৰঞ্জীয়ে দিছে।

যেতিয়া বৃটিছে মান খেদি অসম দেশ অধিকাৰ কৰি ভাৰত-বৰ্ষৰ লগত সাঙুৰি দিলে, তেতিয়া আমাৰ জাতিৰ কি বিলাই বিপত্তি হৈছিল, তাক আঁটায়ে জানে। আমাৰ ভাষা মাৰি পৰ দেশৰ ভাষা প্ৰচলন কৰা হৈছিল, এয়ে প্ৰায় দুকুৰি বছৰলৈ চলিছিল। অসমীয়া ভাষা নাথাকিলে অসমীয়া জাতি থাকে কেনেকৈ? নিজৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ অবিহনে আমাৰ জাতি মৰোঁ মৰোঁ হৈছিল। তেতিয়া আমাৰ সাহিত্যিকসকলে আমাৰ ভাষা পুনৰ উদ্ধাৰ কৰিবলৈ প্ৰাণপণে লাগি গ'ল। তেওঁলোকৰ চেষ্টাৰ ফল দিলে। অসমত অসমীয়া ভাষাৰ অকৌ থাপনা হ'ল আৰু অসমীয়া জাতি বুলি এটা জাতি পুনৰায় জগতত দেশা দিলে। সেই সাহিত্যিকসকলে শঙ্কৰ-মাধৱে গঢ়া বিশাল পুৰণি সাহিত্যত খোপনি পুতি তয়া-ময়া যুঁজ দিলে আৰু নিজেও ন ন পুথি লিখি দেশত প্ৰচাৰ কৰিলে। তেওঁ-লোকৰ পুৰস্বার্থৰ গুণত আজি অসমীয়াই ভিন জাতি হৈ তিষ্ঠিছে। সেই সময়ত সাহিত্যিকৰ বাজে আনে সেই সমস্তা নুবুজিছিল। তেওঁলোকেহে পুৰণি অসম আৰু পুৰণি অসমীয়া জাতিৰ জীৱন্ত মূৰ্তি দেখিছিল আৰু ভৱিষ্যত অসমীয়া জাতিৰ সপোন দেখিছিল। যদি প্ৰশ্ন কৰা যায়, কোনে সেই দুৰ্দীনত অসমীয়া জাতিক উদ্ধাৰ

কৰিলে, তাৰ একমাত্ৰ উত্তৰ হ'ব, সেই কালৰ অসমীয়া সাহিত্যিক-সকলে। আনন্দবাম ঢেকীয়াল ফুকন, গুণাভিবাম বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আদি সাহিত্যিকসকলেই আমাৰ দেশৰ ত্ৰাণ কৰ্তা আৰু জাতিক উদ্ধাৰ কৰোঁতা।

আজিও দেশৰ তেনেকুৱা দুৰ্দশা হৈছে। বৰ্তমান আমাৰ জাতিৰ যে সংকটাপন্ন তাক আঁটায়ে দেখিছে। আমাৰ দেশৰ ভিতৰতে আমাৰ ভাষা, আমাৰ সমাজ, আমাৰ সভ্যতা নিৰাপদে থাকিব পৰা নাই, কেউফালৰপৰা সিৰোৰক আক্ৰমণ কৰিছে। আমাৰ জাতীয় বুৰঞ্জীত এয়ে দ্বিতীয় সংকট। এই সংকটৰপৰা উদ্ধাৰ পাবলৈ আগৰ সেই অস্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব অৰ্থাৎ আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্য দেশত প্ৰচাৰ কৰিব লাগিব আৰু অসমীয়া জন সংখ্যা বঢ়াব লাগিব। আমাৰ জন সংখ্যা বঢ়াবলৈ মাথোন দুটা উপায় আছে, সেয়ে হৈছে—আমাৰ চাৰিওপিনে বসতি কৰা ভাৰতৰ আন ঠাইৰ মানুহবিলাকক অসমীয়া কৰা; দ্বিতীয়, আমাৰ গাতে লাগি থকা পৰ্বতীয়া জনজাতিসকলক অসমীয়া কৰা।

আগেয়ে বজাৰ দিনত অসমীয়া ভাষা দেশত অবাধে বিয়পিছিল। যিবিলাক মানুহে ভাৰতৰ আন আন ঠাইৰপৰা আহি ইয়াত নিগাজীকৈ বসতি কৰিছিল, সিবিলাকে নিজ নিজ ভাষা এৰি অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া জাতিৰ কলেবৰ বঢ়াইছিল। কিমান ব্ৰাহ্মণ, কিমান কায়স্থ, কিমান মুছলমান আহি দেশত নিগাজীকৈ বসতি কৰি অসমীয়া হৈ, অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধন কৰিছিল তাক অসম বুৰঞ্জীয়ে বিবৰি কৰ। সেই কালত কোনো মানুহে অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ নকৰি অসমত বসতি কৰা নাছিল।

আমাৰ ভাষা যে কেৱল আন ঠাইৰপৰা অহা মানুহবিলাকে লৈছিল এনে নহয়, অসমৰ চাৰিওপিনে থকা পৰ্বতীয়া জাতি-বিলাকৰ মাজতো ই বিয়পি পৰিছিল। পৰ্বতীয়া মানুহবিলাকৰ নিজৰ নিজৰ দোৱান আছিল। সেই দোৱানত আজিও নগা, ডফলা, মিৰি, মিকিৰ, লালু, আবৰ, মিচিমি আদি মানুহবিলাকে কোৱা কুই কৰিছে। তেওঁলোকৰ লিখিত ভাষা বা সাহিত্য নাছিল। যিবিলাকে লিখা-পঢ়া কৰিছিল, সিবিলাকে অসমীয়াৰেই কৰিছিল। কাৰণ সবহ ভাগে এই ভাষা বুজিছিল। বেহা-বেপাৰ আৰু আন আন কথাৰ কাৰণে সেই মানুহবিলাক অসমীয়াৰ লগত সততে মিলিব লগাত পৰিছিল। আমাৰ মানুহৰ সংখ্যা তেওঁলোকতকৈ সবহ আৰু আমাৰ ভাষা বিপুল পুৰণি সাহিত্যৰে চহকী। সেই নিমিত্তে তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ দোৱানত কিতাপ পত্ৰ লিখা নাছিল। তেওঁলোকে ভালকৈ জানিছিল যে তেওঁলোকৰ এমুঠি মানুহে নিজ নিজ দোৱানত সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে, কৰিলেও সি অতিশয় উন্নত অসমীয়া সাহিত্যৰ আগত তিষ্ঠিব নোৱাৰিব।

অসমীয়া মানুহেও সিবিলাকৰপৰা বহুত কথা আৰু শব্দ গ্ৰহণ কৰি আমাৰ ভাষাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কৰিছিল। অসমীয়া ভাষা ফঁহিয়াই চালে দেখা যায় যে নগা, কছাৰী, মিচিমি, আবৰ, খাচিয়া আদি ভিন ভিন মানুহৰ দোৱানৰ অসংখ্য শব্দ আৰু কথাই বহুকালৰ আগৰেপৰা আমাৰ ভাষাৰ ভিতৰত সোমাই তেনেই অসমীয়া হৈছে।

ইংৰাজৰ দিনত এটা নতুন কথাই দেখা দিলে—যিবিলাক মানুহ

ভাৰতৰ আন আন ঠাইৰপৰা আহি অসমত নিগাজীকৈ বসতি কৰিছিল, সিবিলাকৰ সবহ ভাগে আমাৰ ভাষা গ্ৰহণ নকৰিলে। বজাৰ দিনত এইটো হোৱা নাছিল। কি কি কাৰণে সিবিলাকে অসমীয়া ভাষা নললে তাক ইয়াত আলোচনা কৰা নাযায়। আমাৰ ভাষা গ্ৰহণ নকৰা ভাৰতীয় মানুহৰ সংখ্যা দিনকদিনে বাঢ়ি আহিল। সিবিলাকে নগৰে-নগৰে, গাঁৱে-গাঁৱে খিলঞ্জীয়া অসমীয়া অধিবাসীৰ লগত বাস কৰিবলৈ ধৰিলে। তেওঁলোকে অসমীয়া ভালকৈ বুজিছিল আৰু সবহ ভাগে কবও পৰিছিল।

পৰ্বতীয়া জাতিবিলাকে কিন্তু ইংৰাজৰ দিনতো অসমীয়া ভাষা আগৰ দৰে শিকি আছিল। যদিও সিবিলাকক ভৈয়ামৰ মানুহৰপৰা বেলেগে বাখি শাসন কৰা হৈছিল, অসমীয়া ভাষাৰ সোঁতক ভেটা দিব পৰা নাছিল। আমাৰ ভাষাৰে আগৰ দৰে সিবিলাকৰ ন ন শব্দ গ্ৰহণ কৰি নিজক শ্ৰীমন্ত কৰিছিল। ইংৰাজসকলে ঘাইকৈ অসমীয়া শিক্ষিত মানুহৰদ্বাৰাই সেই পৰ্বতীয়া ঠাইবোৰৰ শাসন কাৰ্য্য চলাইছিল আৰু অসমীয়া ভাষাৰ বিস্তাৰত কোনো বৰকমৰ বাধা নিদিছিল। তেওঁলোকে দেখিছিল যে পৰ্বতীয়া জাতিবিলাক অসমীয়া মানুহৰ লগত চিৰকাল মিলি থাকিব লাগিব আৰু অসমীয়া ভাষাত কথাবাতী পাতিব লাগিব। এইটো স্বাভাৱিক। ইয়াৰ বিপৰীত কাম কৰিলে অৰ্থাৎ অসমীয়া মানুহৰ লগত মিলিবলৈ নিদিলে আৰু অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰিবলৈ নিদিলে ই অস্বাভাৱিক হব।

ভাৰতে যেতিয়া স্বাধীনতা পালে তেতিয়া সকলো ওলট-পালট হ'ল। স্বাধীনতা পোৱাৰ লগে লগে লক্ষ লক্ষ মানুহ বঙ্গদেশৰ-

পৰা আহি অসমৰ গাঁৱে-ভূঁয়ে বিয়পি পৰিল। আগৰ বঙালী আৰু
এতিয়াৰ বঙালী উভয়ে লগ লাগি বঙ্গ ভাষাৰ গছ জুপিয়ে যাতে
ঠাল-ঠেঙুলি মেলি দকৈ শিপায় তাৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ ধৰিছে।
ইয়াৰ ফলত অসমীয়া ভাষা আগৰ দৰে বিস্তাৰ কৰিব নোৱাৰি
দিনকদিনে কোঁচ খাই আহিছে।

পৰ্বতীয়া জাতিবিলাককো ইংৰাজৰ দিনত যেনেকৈ বেলেগে
ৰাখি শাসন কৰা হৈছিল, এতিয়াও তাকেই কৰা হৈছে। ইংৰাজৰ
পন্থা ভাৰত চৰকাৰে লৈছে। মাথোন প্ৰভেদ এই যে ইংৰাজৰ দিনত
সেই জনজাতি থকা ঠাইবোৰ ঘাইকৈ অসমীয়া মানুহৰদ্বাৰাই শাসন
কাৰ্য্য চলোৱা হৈছিল, এতিয়া তাকে কৰিবলৈ ভাৰত চৰকাৰে
ভাৰতৰ আন ঠাইবোৰ মানুহ অনাইছে। আৰু প্ৰভেদ এই যে
ইংৰাজৰ দিনত সেই জনজাতিসকলে অসমীয়াত শিক্ষা লাভ
কৰিছিল, এতিয়া অসমীয়া ভাষাক খেদি তাত হিন্দীভাষা প্ৰৱৰ্ত্তন
কৰিবলৈও সংকোচ কৰা নাই।

আগেয়ে নেফা আৰু আন আন পৰ্বতীয়া জাতি থকা ঠাইবোৰ
অসমদেশৰ অংগ আছিল। এতিয়া সেইবোৰ অসমৰপৰা বিচ্ছিন্ন
কৰি হিন্দী শিক্ষা দি ভাৰতৰ অংগ কৰিবলৈ ভাৰত চৰকাৰে নানা-
ৰূপ ব্যৱস্থা কৰিছে। ইয়াৰ ফলত সেই ঠাইবোৰ অসমৰো অংগ
হোৱা নাই, ভাৰতৰো অংগ হোৱা নাই। তাতে আকৌ সেই মানুহ-
বিলাকৰ অসংখ্য দোৱানত ভিন ভিন পুথি প্ৰনয়ন কৰি প্ৰাথমিক শিক্ষা
দিবলৈ ব্যৱস্থা কৰিছে। এই পন্থা ভাৰত চৰকাৰে অৱলম্বন কৰাত
কিছুমান পৰ্বতীয়া মানুহে 'হিলচ ষ্টেট্' নামেৰে এখন বেলেগ ৰাজ্য
কৰিবলৈ মন মেলিছে। আমাৰ পূৰ্বে থকা মহা প্ৰতাপী চীন দেশৰ

মানচিত্ৰত অসমৰ নেফা আৰু আন পৰ্বতীয়া ঠাইবোৰ অন্তৰ্গত
কৰিছে। ভাৰত চৰকাৰে আঙুলিয়াই দিয়াতো সেই মানচিত্ৰ
আজিলৈকে শুধৰনি নহ'ল। চীন দেশৰ জনসংখ্যা ইমানকৈ বাঢ়িব
লাগিছে যে নিজ দেশত ঠাইৰ অকুলন হৈছে বুলি জনা গৈছে। এনে
অৱস্থাত সেই ঠাইবোৰ চিৰকাল লগে থকা অসমৰপৰা বিচ্ছিন্ন কৰি
বখাটো কিমান বিপদজনক হৈছে তাক অলপ ভাবিলেই বুজিব
পাৰি।

তাতে আকৌ অসমীয়া ভাষা আজিলৈকে ৰাজ্যভাষা কৰিব পৰা
নাই। ই অসমীয়া জাতিৰ দুৰ্বলতা। যি ভাষা ৰাজ্য ভাষা নহয়
তাৰ দেশত মৰ্য্যাদা নাথাকে। সি ঘৃণনীয় আৰু নিন্দনীয় হয়।
বৰ্ত্তমান অসমীয়া ভাষাৰ অৱস্থা সেয়ে হৈছে। ভাৰতৰ আন দেশ-
বোৰে আমাৰ ভাষাক ঘৃণাৰ চকুৰে চাইছে। এই ভাষা অসমীয়া
মানুহৰ দোৱান মাত্ৰ—এই ভাৰ পৰ্বতীয়া জনজাতিসকলৰ
মনতো হৈছে, সেই কাৰণে পৰ্বতীয়া জাতিবিলাকে আমাৰ ভাষা
গ্ৰহণ নকৰে। তেওঁলোকে দেখিছে যে ই ৰাজ্যভাষা নহয়,
ইয়াক গ্ৰহণ কৰাৰ আৱশ্যক নাই। সংবিধানত আমাৰ ভাষাৰ
অস্তিত্ব স্বীকাৰ কৰা হৈছে, সঁচা; কিন্তু এয়ে দেশত অসমীয়া
ভাষাৰ মৰ্য্যাদা বঢ়াব পৰা নাই। আমিও ৰাজ্যভাষা নোহোৱা
ভাষা এটিক অসমত বসতি কৰা আন ঠাইৰ মানুহবিলাকক গ্ৰহণ
কৰিবলৈ কওঁ কেনেকৈ? তেওঁলোকে নাইাহিবনে? আমি
ৰাজ্যভাষা নোহোৱা ভাষা এটাক নেফাৰ জনজাতিসকলক লবলৈ
কওঁ কেনেকৈ? আমি হাঁহিয়াতৰ পাত্ৰ নহমনে?

বৰ্ত্তমান অসমীয়া ভাষা এমুঠি মানুহৰ মাজত আবদ্ধ হৈ আছে।

এফালে বঙ্গ ভাষাই, আন কালে হিন্দী ভাষাই, দিনকদিনে ক্রমাত চাপি আহিছে। বঙ্গ ভাষাতকৈ হিন্দী ভাষাইহে আমাক তেনেই নিস্তেজ কৰিব। হিন্দীৰ বামটাঙোন আগেয়ে অসমীয়াৰ মূৰত পৰিব। আমি বুজিব পৰা নাই। ভাৰতৰ আন আন ঠাইৰ মানুহে বুজিব পাৰিছে আৰু হিন্দী প্ৰচাৰৰ বিৰুদ্ধে আন্দোলন কৰিবলৈ আগ বাঢ়িছে। হিন্দী কোৱা আৰু বুজা মানুহৰ সংখ্যা যিমানেই সবহ নহওক, ই এটা প্ৰাদেশিক ভাষা। ইয়াক ৰাষ্ট্ৰভাষা স্বৰূপে যিমানেই প্ৰচাৰ নকৰক, ইয়াৰ ওপৰত প্ৰাদেশিকতাৰ সাঁচ চিৰকাল পৰি থাকিব। কোনোৱে তাক মছি পেলাব নোৱাৰে। সংবিধানত ৰাষ্ট্ৰভাষা সম্পৰ্কে এইদৰে নিয়ম কৰিছে---যিটো ভাষা ইউনিয়নৰ ভাষা হ'ব, সেইটোৱে এখন ষ্টেটে আন এখনৰ লগত কথা-বাৰ্তা হ'ব আৰু ষ্টেটবোৰৰ লগত ইউনিয়নৰ ভাষাৰ কাম এয়ে হয় তেনেহলে সৰ্বভাৰতীয় ভাষা সংস্কৃতেহে ভৱিষ্যতে সেইটো স্বকলমে কৰিব পাৰিব। এই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা সম্ভৱ নহয়।* হিন্দী ভাষাত যে পুৰণি সাহিত্যৰ সংখ্যা অসমীয়াৰ তুলনাত নিচেই তাকৰ আৰু বঙ্গভাষাৰ তুলনাত আধুনিক সাহিত্য নিচেই তাকৰ, তাক হিন্দী ভাষাজলোকেও স্বীকাৰ কৰিব। এনে এটা ভাষাৰপৰা অসমীয়াই কি শিকিব? বঙালী বা অসমীয়া শিক্ষিত লোকে হিন্দী ভাষা শিকোঁতে যিখিনি শ্ৰম আৰু সময় লাগিব সেইখিনি শ্ৰম আৰু সময় সংস্কৃত শিক্ষাত খটালে উভয়ে বিশেষকৈ উপকৃত হ'ব। সংস্কৃতৰ লগত হিন্দীৰ তুলনা নহয়। সংস্কৃত এটা মহাসাগৰ, হিন্দী এটা অকণমান পুখুৰী।

আমাৰ সাহিত্যিকসকলে নৈবাশ হ'ব নালাগে। যদিও আমি

এমুঠি মানুহ আছোঁ; আমি আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰে অসমীয়া জাতিক পুনৰ জীৱন দি আগৰ দৰে শক্তিমন্ত্ৰ কৰিব পাৰিম। আমি অসমীয়া হৈ স্বাধীন ভাৰতত থাকিম। অসমক অসমীয়া কৰিবলৈ আমাৰ অধিকাৰ আছে। ভাৰতৰ আন ঠাইৰপৰা আহি বসতি কৰা মানুহবিলাকে যাতে অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া হয় তাৰ চেষ্টা কৰা কৰ্তব্য। অসমত চিৰকাল একেলগে থকা পৰ্বতীয়া জনজাতিসকলে যাতে আগৰ দৰে আমাৰ ভাষা গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া হয় তাৰ চেষ্টা কৰা আমাৰ কৰ্তব্য। বৰ্তমান আমি সকলোৱে এই কাম কৰিবলৈ আগুৱাব লাগিব। যদি কোনোৱে আমাক এই কামত বাধা দিয়ে তেওঁ যে কেৱল অসমৰ শত্ৰু, এনে নহয়; ভাৰতৰো শত্ৰু। সংবিধানত ভাৰতৰ বিভিন্ন অংশক ষ্টেট বা ৰাজ্য সমূহ বোলা হৈছে। প্ৰত্যেক ৰাজ্যৰ অস্তিত্ব ভাৰতত থাকিব লাগিব। যি কেইটা প্ৰাদেশিক ভাষা স্বীকৃত হৈছে সেই কেইটাৰ উদ্গতি আৰু বিস্তাৰৰ বাট মুকলি কৰি ৰাখিব লাগিব। ভাষা এটাই ৰাজ্যত বিস্তাৰ কৰিব নোৱাৰিলে ক্ৰমে ক্ৰমে নিস্তেজ হৈ মৃত্যুৰ মুখত পৰিব। এই কথা কোনে নাজানে? সেই কাৰণে প্ৰত্যেক ষ্টেটে নিজৰ ভাষা যাতে ষ্টেটৰ লোকসকলে গ্ৰহণ কৰে তাৰ চেষ্টা অবিৰাম কৰিব লাগিছে। ভাষাই এটা জাতিৰ জীৱন। অসমীয়া ভাষা নাই, অসমীয়া জাতি থাকিব—এনেকথা কদাপি হ'ব নোৱাৰে। আমি আমাৰ ভাষাৰ বিস্তাৰৰ কাৰণে সকলো উপায় অৱলম্বন কৰিব লাগিব। এয়ে ভাৰতত অসমীয়া জাতিৰ অস্তিত্ব ৰক্ষা কৰিবলৈ এক মাত্ৰ উপায়। এয়ে বৰ্তমান আমাৰ আদি কৰ্তব্য।

সাহিত্যিকসকলেহে এই কাম কৰিবলৈ যে পাৰ্গত হব তাক আগেয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। আমি কিছুমান কথাত সদায় সৰ্তক হব লাগিব। আমাৰ দেশত এনে কিছুমান মানুহ আছে যে তেওঁলোকে অসমীয়া ভাষা বিস্তাৰ কৰাটো সংকীৰ্ণ প্ৰাদেশিকতা বুলি আমাক নিন্দিব। তেওঁলোকে কব—আমি হেনো ভাৰত আৰু জগতৰ ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক অৱস্থা কেনেভাৱে দিনে দিনে পৰিবৰ্তন হব লাগিছে তাক সন্মূলি নাজানো। আমি নাদৰ ভেঁকুলী। আমি কেৱল অসমৰ চাৰি সীমাৰ ভিতৰত ঘূৰিব লাগিছোঁ। গোটেই ভাৰতক আমাৰ চকুৰ আগলৈ আনিব পৰা নাই। আমাৰ মন বহল নহয়, তেনেই ঠেক। এইবোৰ কথা শুনিবলৈ আমি প্ৰস্তুত হব লাগিব। আমাৰ দেশত আৰু এদল আছে তেওঁলোকে কব—বৰ্তমান অৱ সমস্যাই আদি সমস্যা। ইয়াৰ আগত অসমীয়া ভাষা দেশত বিস্তাৰ কৰা কথা তুচ্ছ। পাঁচ বছৰীয়া পৰিকল্পনা কাৰ্য্যত পৰিণত কৰিবলৈ যি উপায় অৱলম্বন কৰিব লাগে তাকেহে মাথোন কৰিব লাগে। ইয়াতে এটা কথা পাহৰিব নালাগে। অৱ সমস্যা পূৰণ হলেও অসমীয়া জাতিৰ উদ্ধাৰ নাই। আমি দুসাজ ভালকৈ খাব পালেও সেই বঙ্গ ভাষা-ভাষী আৰু হিন্দী ভাষা-ভাষী লোকসকলৰ হেঁচাত মৰিব লাগিব। আমাৰ দেশত আৰু এদল আছে তেওঁলোকে কব—যদিও অসমীয়া ভাষা পৰ্বতীয়া অঞ্চলৰপৰা বহিৰ্গত হৈছে, যদিও বঙ্গদেশৰপৰা অহা মানুহবিলাকে বঙ্গভাষা বিস্তাৰ কৰিছে, যদিও ৰাষ্ট্ৰভাষা হিন্দী প্ৰচলনৰ কাৰণে লক্ষ্য লক্ষ্য টকা আমাৰ চৰকাৰে ব্যয় কৰিছে তথাপি অসমীয়া ভাষা থাকিব। মিছাতেই মৰিব বুলি আমি ভয়

খাইছোঁ। এইবিলাক কথা শুনিবলৈ আমি সদায় সাজু হব লাগিব। ইয়াতে অন্ত পৰা নাই। আমাৰ দেশত আৰু এদল আছে, তেওঁলোকে কব—অসমীয়া ভাষাৰ যদি বল-শক্তি আছে তেনেহলে জগতত তিষ্ঠিব, যদি নাই তেন্তে লুপ্ত হব। জীৱন-যুদ্ধত যাৰ গাত বল-শক্তি আছে, সেয়ে জগতত থাকিব। এইকথা সঁচা। ভাষাৰ বল শক্তি কোনো দেশতে আপোনা আপুনি নাৰাঢ়ে। ইয়াৰ কাৰণে ৰাইজ আৰু চৰকাৰে প্ৰাণটাকি যুঁজিব লাগিব।

এইদৰে কিছুমানে ইতিকিং কৰিব। কিছুমানে উপহাস কৰিব, আকৌ কিছুমানে গহীনভাৱে উপদেশ দিব। এইবিলাকলৈ ক্ৰক্ষেপ নকৰি সাহিত্যিকসকলে কঁকালত টঙালি বান্ধি অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আগুৱাই আহিব লাগিব। নহলে আমি স্বাধীন ভাৰতত অসমীয়া হৈ তিষ্ঠিব নোৱাৰিম।*

* এই প্ৰবন্ধটো অসমীয়া ৰাজ্য ভাষা হোৱাৰ আগতে লিখা।

॥ জোনাকী যুগ ॥

‘জোনাকী যুগ’ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ হলে তাৰ আগৰ যুগটোৰ কথা জানিব লাগিব। আগৰ যুগটোক আমি ‘অকণদয় যুগ’ বুলিছোঁ। এই দুয়োটা যুগ ইংৰাজৰ ৰাজত্বৰ কালত হৈছিল। কেতিয়া এটা যুগৰ সামৰণি হ’ল আৰু আনটোৰ আৰম্ভণি হ’ল তাক নিৰ্ণয় কৰা সম্ভৱ নহয়। জগতৰ সকলো যুগৰেই একে কথা অৰ্থাৎ এটা যুগ চলি থাকোঁতেই আনটো যুগে ক্ৰমাৎ বিস্তাৰিবলৈ ধৰে। সি যিকি নহওক, দুয়োটা যুগৰ ভাষা আৰু সাহিত্য যে বেলেগ আছিল তাক ‘অকণদয়’ আৰু ‘জোনাকী’ পঢ়িলেই বুজিব পাৰি। ‘অকণদয়’ৰ ভাষা মানুহে সদায় কোৱা মাত-কথাৰে সজোৱা হৈছিল।

‘জোনাকী’ৰ ভাষা নানাকপ বহন সানি নতুন ঠাচত গঢ়া হৈছিল। মিছনাৰিসকলে যেতিয়া ‘অকণদয়’ৰ ৰচনা লিখিবলৈ ধৰে, তেতিয়া তেওঁলোকে কি গুণ কি পদ্য একোৰেই আঁহি পোৱা

নাছিল। ১৬১৭ শতিকাৰ সাঁচিপতীয়া পুথিবোৰ আছিল সঁচা, কিন্তু সেইবিলাকৰ ভাষা পুৰণি আৰু মানুহৰ কথিত ভাষাৰ লগত নিমিলে। সেইগুণে তেওঁলোকে সেই ভাষা এৰি অসমীয়া মানুহে পৰস্পৰ কিদৰে কথা কয়, তালৈ বিশেষকৈ লক্ষ্য কৰি সেই বাক্যবোৰেৰে সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। স্বৰ্গীয় আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনকে আদি কৰি সেই কালৰ অসমীয়া লিখকসকলে এই বাটকে অনুসৰণ কৰি সেই সবল পোন নিভাঁজ কথিত ভাষাৰে সাহিত্য গঢ়াত মনপুতি লাগি গ’ল। মিছনাৰিসকলে ইংৰাজী পুথিৰ ভাৱবোৰ লৈ আৰু তাৰ ৰচনা-ৰীতি অনুকৰণ কৰি আমাৰ ভাষাত নানা ধৰণৰ প্ৰৱন্ধ লিখিবলৈ ধৰিলে আৰু আমাৰ লিখকসকলকো সেইদৰে লিখিবলৈ উদগনি দিলে। ‘অকণদয়’ৰ লিখকসকলে ইংৰাজী কিতাপৰ বাহিৰে আন ভাষাৰ পুথি পঢ়িব পোৱা নাছিল। বঙলা ভাষাৰ দুখন এখন পুথি অৱশ্যে তেতিয়া ওলাইছিল, কিন্তু সেইবোৰ দেশময় বিয়পি পৰা নাছিল।

‘অকণদয়’ত যে আধুনিক অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ গজালি ওলাইছিল তাক নকৈ প্ৰমাণ কৰাৰ আৱশ্যক নাই। সেই গজালি আমাৰ মানুহৰ আপুৰুত দিনক দিনে বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰিলে। ‘জোনাকী’ যুগত এই গজালিটো আছিল, কিন্তু ই নবঢ়া হ’ল। ই ‘অকণদয়’তে উৎপত্তি হৈ ‘অকণদয়’তে বৈ গ’ল। এটা বেলেগ গজালি আনি অসমদেশত ৰোৱন কৰা হ’ল আৰু এই গজালিয়ে এতিয়া গছ হৈ ফল-ফুল ধৰিছে।

‘অকণদয়’ৰ গজালি কিয় বাঢ়িব নোৱাৰিলে অৰ্থাৎ ‘অকণদয়’ৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ ক্ৰমোন্নতি নহ’ল কিয়? ‘অকণদয়’ চলি

থাকোঁতে থাকোঁতেই এটা নতুন ঘটনা হ'ল। এয়ে আমাৰ সাহিত্যৰ সোঁত আনফালে বোৱাই দিলে। এই ঘটনা হৈছে বঙ্গভাষা প্ৰচলন। পঢ়াশালিত বঙলা কিতাপ পঢ়োৱা হ'ল, কাছাৰিত বঙলা চলোৱা হ'ল। সেই সময়ত আমাৰ দেশৰ নগৰে নগৰে, গাঁৱে গাঁৱে কিদৰে বঙ্গভাষাৰ প্ৰচলন হৈছিল তাক বিবৰি কোৱাৰ আৱশ্যক নাই। বঙলা পুথি, বঙলা আলোচনী, বঙলা বাতৰি কাকতে গোটেই দেশ জুৰি পেলালে। ইংৰাজী সাহিত্যই অসমৰ উচ্চ শিক্ষা পোৱা লোক-কহে স্পৰ্শ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ সংখ্যা ইমান তাকৰ আছিল যে আঙুলিৰ মূৰত গণিব পাৰি। সবহভাগ মানুহেই বঙলা সাহিত্যৰ বাহিৰে আন সাহিত্য পোৱা নাছিল। 'জোনাকী' যুগৰ লিখকসকল এই সময়তে উপজিছিল আৰু আটায়ে বঙ্গভাষা চৰ্চা কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। লক্ষ্যদেৱ বৰা, সত্যনাথ, লক্ষ্মীনাথ, পদ্মনাথ, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, বজ্জনী বৰদলৈ, বেণুধৰ বাজখোৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ, বসু চৌধাৰী এই যুগৰ মুখিয়াল লিখক। এওঁলোকে বঙলাত ক'থ পঢ়িছিল আৰু স্কুলত বঙলা পাঠ্য পুথিবোৰ পঢ়িছিল। এওঁলোক বঙ্গভাষাৰ কোলাত ডাঙৰ দীঘল হৈছিল। ৩হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা 'অকণোদয়'ৰ এজন লিখক আছিল। এওঁৰ চকুৰ আগতে 'জোনাকী' যুগৰ আৰম্ভণি হয়। এওঁ সেই সময়ৰ কথা "আত্মজীৱন চৰিত"ত এইদৰে লিখি খেদ কৰিছে—
 "এই ঠাইত এটা কথা কোৱা উচিত যে উল্লিখিত সময়ত অসমত বঙলা ভাষাৰ বৰ আদৰ আছিল, মাতৃভাষাকস কলোৱে ঘিণাইছিল। স্কুলত বঙ্গলা, কাছাৰিত বঙ্গলা, ডেকাবিলাকৰ আলাপত বঙ্গলা আৰু তেওঁলোকৰ চিঠিতো বঙ্গলা ভাষাহে চলিছিল।"

'জোনাকী' যুগৰ লিখকসকলে এইদৰে ল'বালি কালবেপৰা

বঙলা ভাষাত শিক্ষা লাভ কৰাত ডাঙৰ ডাঙৰ বঙলা গ্ৰন্থবোৰ অধ্যয়ন কৰিবলৈ ধৰিলে। সেই কালত বঙ্গদেশত বঙ্কিম, হেমচন্দ্ৰ, মধুসূদন, ঈশ্বৰচন্দ্ৰৰ সাহিত্যৰ চোঁ উথলি উঠিছিল। সেই চোঁৱে অসমকো বুৰাই দিছিল। আমাৰ লিখকসকলে সেই বঙালী সাহিত্যিকৰ গ্ৰন্থাৱলী আগ্ৰহেৰে তন্ন তন্নকৈ পঢ়িছিল। ই স্বাভাৱিক। ইয়াৰ ফলত আমাৰ লিখকসকলে সেই গ্ৰন্থাৱলীৰ আৰ্হি লৈ অসমীয়া পুথি ৰচনা কৰিবলৈ ধৰিলে। লক্ষ্মীনাথ, পদ্মনাথ, চন্দ্ৰকুমাৰ আদি লিখকসকলে অসমীয়া শব্দ আৰু বাক্যেৰে বঙলা সাহিত্যৰ ধৰণে লিখিবলৈ ধৰিলে। সেই গ্ৰন্থাৱলীবোৰৰ পাত মেলিলেই তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। বঙলা সাহিত্য আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ গঠন প্ৰণালীটো একে থাকিল, মাথোন বঙলাত বঙলা শব্দ আৰু বাক্য, আৰু অসমীয়াত অসমীয়া শব্দ আৰু বাক্য। 'অকণোদয়'ৰ গঠন প্ৰণালী একেবাৰে এৰি দিয়া হ'ল। এইটো ভাল হ'ল নে বেয়া হ'ল তাক আলোচনা কৰাৰ আৱশ্যক নাই। এইটো ধুকপ যে যদি সেই সময়ত বঙ্গভাষা আমাৰ দেশত প্ৰচলন নহলহেঁতেন তেনেহলে অসমীয়া সাহিত্যই বেলেগ বাটেৰে গৈ নিজৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰিলেহেঁতেন। বঙ্গভাষাৰ প্ৰভাৱ নোপোৱা 'অকণোদয়'ৰ ভাষা আৰু সাহিত্যই স্বাভাৱিক গতি ললেহেঁতেন।

'জোনাকী' যুগৰ লিখকসকলে নিজৰ গদ্য আৰু পদ্য বঙলা গদ্য আৰু পদ্যৰ ঠাঁচত গঢ়িলে। এই কাৰণে, তেওঁলোকৰ প্ৰতিভা নাই—এনে কথা হব নোৱাৰে। অসমীয়াৰ সৌভাগ্যত সেই পুৰুষ কেইজনো সেই যুগত উপজিছিল। যদিও তেওঁলোকে বঙলা পুথিৰ আৰ্হি লৈছিল, তাক অতি যতনকৈ নিভাঁজ অসমীয়া

শব্দ আৰু বাক্যেৰে সজাই তেনেই অসমীয়া কৰিছিল। লক্ষ্যনাথে আমাৰ সমাজখনৰ ছবছ চিত্ৰ কি সুন্দৰকৈ আঁকিছে! তেওঁৰ হাস্যৰসপূৰ্ণ কথাই আমন জিমনকৈ বহি থকা অসমক ইঁহুৱাইছিল। আজিও তেওঁৰ “কাকতৰ টোপালা” আৰু “সাধুকথাৰ কুকি”য়ে পঢ়ুৱৈ সমাজক ইঁহুৱাব লাগিছে। তেওঁৰ লেখনীয়ে বঙ্গভাষাৰ মুঠিত থকা অসমীয়াৰ মাজত আমাৰ মাতৃভাষালৈ আদৰ বঢ়াইছিল। যি অসমীয়া ভাষা ঘিণাইছিল সিও তেওঁৰ ‘বাহী’ হাতত লৈ এবাৰ পঢ়ি চাইছিল। ইয়াতেই তেওঁৰ প্ৰতিভা ফুটি ওলাইছিল। হাস্যৰসে যে নিস্তেজ সাহিত্যত নতুন তেজ দি তাক তেজাল কৰিব পাৰে তাৰ দৃষ্টান্ত লক্ষ্যনাথৰ বচনাত পোৱা যায়। সত্যনাথে গভীৰ চিন্তাৰ কথা কি ভাষাৰে লিখিলে সাকৰা হয় তাৰ বাট দেখুৱাই দিছে। ঘৰুৱা শব্দ প্ৰয়োগ কৰি যে ডাঙৰ ডাঙৰ ভাৱবোৰ সুৱলাকৈ প্ৰকাশ কৰিব পাৰি তাক তেওঁ প্ৰথমে দেখুৱাইছে। ঘৰুৱা শব্দবোৰৰ লগত সংস্কৃত শব্দবোৰ কেনেকৈ গাঁথিলে মালাধাৰি বিতোপন হয় তাৰ দৃষ্টান্ত তেওঁৰ ‘সাৰথি’ আৰু ‘চিন্তাকলি’ত পোৱা যায়। পদ্যনাথে নিৰ্ভাজ অসমীয়া কথাৰে নানাবিধৰ পুথি যুগুত কৰিছিল। সেই সময়ত পাঠ্যপুথিৰ অভাৱ আছিল, এই অভাৱ এওঁৱেই ঘাইকৈ পূৰণ কৰিছিল। এওঁ বহুত কবিতা আৰু গদ্য বচনা কৰিছে। সেইবিলাকৰ ভাৱ ওখ নহব পাৰে কিন্তু তেওঁৰ ভাষাৰ জেউতিত এতিয়াও সেই বিলাক উজ্জলি আছে। হেম গোস্বামীয়ে ঘাইকৈ বুৰঞ্জীমূলক প্ৰৱন্ধ লিখিছিল। এওঁৱেই অসমীয়া যে একালত এটা ডাঙৰ জাতি আছিল তাক বাইজক দেখুৱাই দিছে। এওঁৰ বচনা-বীতিত নতুনত্ব আছে। যেয়ে এওঁৰ বচনা পঢ়ে, সেয়ে পুৰণি অসমক নিজৰ চকুৰ আগলৈ

আনিব পাৰে। এওঁৰ এই ক্ষমতা ‘শৰাইঘাটৰ যুদ্ধ’ প্ৰৱন্ধত ভালকৈ দেখা যায়। শৰাইঘাটৰ যুদ্ধৰ কাহিনী যদি হেম গোসাঁইৰ ভাষাৰে লিখা নহলহেঁতেন তেনেহলে সেই কাহিনীয়ে অসমীয়াৰ প্ৰাণ নচুৱাব নোৱাৰিলেহেঁতেন। বজনী বৰদলৈয়ে প্ৰথমে অসমীয়া উপন্যাস লিখে। তেওঁৰ উপন্যাস সৰ্বান্ধসুন্দৰ নহব পাৰে, কিন্তু কেনেকুৱা ভাষাৰে উপন্যাস লিখিব লাগে তাৰ বাট তেওঁ দেখুৱাই দিছে। চন্দ্ৰকুমাৰ, আনন্দ আগবৰালা, বঘু চৌধাৰী সেই যুগৰ কবি। তেওঁ-লোকে আধুনিক কবিতা সজাবলৈ আমাৰ ভাষাৰ মধুময় শব্দৰ বাছনি কৰিছিল। আজিও সেই মণি-মুক্তাবাখৰৰ দৰে জিলিকিব লাগিছে।

‘জোনাকী’ৰ লিখকসকল যদি সাধাৰণ লিখক হলহেঁতেন, তেনেহলে তেওঁলোকে বঙলা সাহিত্যৰ আৰ্হি লৈ অসমীয়া সাহিত্যক নতুন ৰূপ দিব নোৱাৰিলেহেঁতেন। এওঁলোকৰ সাহিত্য জগতৰ ডাঙৰ সাহিত্যৰ শাৰীলৈ নুঠিব পাৰে। কিন্তু এওঁলোকৰ প্ৰতিভা সাহিত্যতে সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাছিল। এওঁলোকে যি কাম কৰি গৈছে ভাৰতবৰ্ষৰ কোনো লিখকে সেই কাম কৰিব লগাত পৰা নাছিল। তেওঁলোকে স্পষ্টকৈ দেখিছিল যে বঙলা ভাষাৰ প্ৰবল আক্ৰমণত অসমীয়া জাতি নাশ হয়। অসমীয়া ভাষা নাই অথচ অসমীয়া জাতি থাকিব—এনে কথা কদাপি হব নোৱাৰে। যদি অসমীয়া জাতিক উদ্ধাৰ কৰিব লাগে তেনেহলে অসমীয়া ভাষা দেশত আকৌ প্ৰবৰ্তন কৰিব লাগিব। এয়ে একমাত্ৰ বাট। ইয়াৰ বাহিৰে আন উপায় নাই। এওঁলোকে অসমীয়া ভাষাত গ্ৰন্থাদি বচনা কৰাৰ ঘাই উদ্দেশ্য আছিল অসমীয়া জাতিক উদ্ধাৰ কৰা। এই উদ্দেশ্য সাধনৰ কাৰণেহে তেওঁলোকে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য

সৃষ্টি কৰিব লগাত পৰিছিল। সাহিত্য গঢ়া গোণ, জাতি উদ্ধাৰ কৰাহে মুখ্য উদ্দেশ্য আছিল। প্ৰত্যেকজনেই কঁকালত টঙালি বান্ধি পাৰক নোৱাৰক অসমীয়া পুথি লিখিবই লাগিব বুলি দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ হৈ ওলাইছিল। অসমীয়া জাতিৰ তেতিয়া মৰণ-জীৱন সমস্যা। সেই কাৰণে তেওঁলোকে সকলো ধৰণৰ কিতাপ লিখিব লগাত পৰিছিল। লক্ষীনাথ আৰু পদ্মনাথে কবিতা, নাট, উপন্যাস, সৰু সৰু আখ্যান, বুৰঞ্জী, ভূগোল আদি বিবিধ পুথি লিখি অসমীয়া সাহিত্যৰ কলেবৰ বঢ়াইছিল। আনসকলেও তেনেকুৱা নানা বিধৰ পুথি লিখাত মনপুতি লাগিছিল। সেইগুণে কিছুমান পুথি অপৰিণত খনিকৰে কৰা মূৰ্তিৰ নিচিনা হৈছিল। সেইবোৰৰ মূল্য বৰ্তমান নাথাকিব পাৰে, কিন্তু যেতিয়া লিখা হৈছিল তেতিয়া তাৰ মূল্য আছিল।

এওঁলোকে এইদৰে সেই যুগত নুযুঁজাহেঁতেন আজি অসমীয়া জাতি বুলি এটা জাতি নাথাকিলহেঁতেন। এওঁলোকৰ সাহিত্যকে আঁকোৱালি ধৰি আমাৰ জাতিয়ে কথামপি তিষ্ঠিছে। বঙ্কিম, হেনচন্দ্ৰ, মধুসূদন আদি প্ৰসিদ্ধ বঙালী সাহিত্যিকসকলে আমাৰ সাহিত্যিকৰ নিচিনা সাহিত্য গঢ়ি বঙালী জাতিক উদ্ধাৰ কৰিব লগাত পৰা নাছিল। ভাৰতৰ আন আন ভাষাৰ লিখকসকলেও আমাৰ নিচিনা জাতিৰ মৰণ-জীৱন সমস্যাত পৰা নাছিল।

‘জোনাকী’ যুগৰ কথা কোনো অসমীয়াই পাহৰিব নোৱাৰে। এই যুগতেই আমাৰ জাতিয়ে পুনৰ্জীৱন লাভ কৰে। আজি সেই যুগৰ কোনো জন মহাবতী নাই। তেওঁলোকৰ কীৰ্তি-যশস্যা লোপ পালেনে? নাই। অসমীয়া জাতিটোৱেই তেওঁলোকৰ কীৰ্তিস্তম্ভ হৈ চিৰকাল থাকিব।

(অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা
বহাগ, ১৮৭৬ শক)